

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website

<https://kksu.co.in/>

Digitization was executed by NMM

<https://www.namami.gov.in/>

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
<https://egangotri.wordpress.com/>

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पूर्ण/ अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विक्रम संवत्)
अंगुल्यानं म कामिकं	—	दशति	अपूर्ण	-	3/9	164	कंसिष्टा	कागि	8	41	

M - 2966

१११॥

ते मातरि मृताया न्या निरग्नि स्वेन यावन्तः संवत्सराः अतीतास्तावन्तः स्रष्टाः प्रायश्चित्तं यदि हिरण्यादिना
 क्रियते तदा यवं। सुहृत्तां तर्त्तवपनं दृष्ट्वा तीर्थस्नानादिना सपत्नीकस्यात्मा उद्धारणं॥ ततः कुचिः सभा
 र्यः प्राप्नुवोपविश्य प्राणायामत्रयं कालज्ञानं च दृष्ट्वा॥ आरूढतान्यै संध्याधानजनितप्रत्यवायपरिहार
 र्थं प्रायश्चित्तमहं करिष्ये। ततो ब्राह्मणहस्ते ताभ्यपात्रे वा आपः संस्त्रिष्यादि ब्राह्मणगोत्रादारभ्या सुब्र
 म्हाहमेवमंतं दृष्ट्वा इदमेतावत्स्रष्टुप्रत्याम्नायसाधनी श्रुतं हिरण्यं धान्यं भूमिं वा अन्यद्वा तुभ्यमहं सं
 पदेदे। अथ वा तीर्थयात्रादियथासंभवप्रत्याम्नायेनाहं करिष्ये। तत्र प्रथमप्रयोगे प्रायश्चित्तानंतरं आचमयथा
 कान्। स्रष्टान् तीर्थयात्रादियथासंभवप्रत्याम्नायेनाहं करिष्ये। तत्र प्रथमप्रयोगे प्रायश्चित्तानंतरं आचमयथा
 धानदिने पूर्वाह्णे माध्याह्ने चैव देवतार्चनं दृष्ट्वा भूदयि च श्राद्धं कुर्यात्। प्राणायामत्रयं कालज्ञानं च
 दृष्ट्वा॥

१११॥

 ॥ १११ ॥
 ॥ १११ ॥
 ॥ १११ ॥

गोवाणां दीशुखानां अस्मत्पितामहप्रपितामहानां अशुक्लार्मणं आवसथाधाननिमित्तमाभुदरं आहं मात
 तैरजनरुर्वदंसां कलेन विधिना हं करिष्ये। मातृजनं आहं प्रसिद्धं ततो यज्ञोपवीती बद्धा शिखिर्धर्मपाणिगवांतः
 शुचिः सुस्नातयापल्यासह प्राप्नुय उपविश्य होम्यद्वयदानं कुर्यात्। तद्यथा। प्राणायामं कालज्ञानं च हस्ता अ
 धिकारे सस्यस्तसायं प्रातर्होमपक्षादिर्भर्गपिंडपितृयज्ञायनुसंधार्थं होम्यद्वयदानमहं करिष्ये। ततो ब्रा
 ह्मणहस्तेनां प्रपात्रे वा शिवा आपः संतु सौमनस्य मस्तु अक्षतं चारिष्टं वास्तु। इति प्रतिवाक्यं उद्वगुण्या
 क्षतान् दीर्घमायुः प्राप्तिः पुष्टिश्चास्तु यत्प्रेयस्तदस्त्विति शिरसि निषिंवेत्। यत्पापं तत्प्रतिहतमस्तु इति
 भूमौ ततो क्षता सहितपुष्पमुद्वं गृहीत्वा हिरण्यगर्भे इत्यादिकं मंत्रमुच्चार्य नाना गोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः
 इत्यपगोत्रो हं देवदत्तश्चास्मी अधिकारे सस्यस्तसायं प्रातर्होमपक्षादिर्भर्गपिंडपितृयज्ञायनुसंधानार्थं सा

लमेकंकटिः। तदूर्ध्वमंगुलत्रयमुदरं। तदूर्ध्वमंगुलं हृदयं। तदूर्ध्वमंगुलद्वयं वक्षः। तदूर्ध्वमंगुलं
 शिवा। तदूर्ध्वमंगुलद्वयं वक्षः कर्णौ। तदूर्ध्वमंगुलमरणिमुखं॥ तदूर्ध्वमंगुलं कर्णौ। तदूर्ध्वमंगुलं
 नेत्रे। तदूर्ध्वमंगुलं शिरः॥ एवं सावयवमरणिस्वरूपं विविच्य निर्दिशेत्। ततो गंधपुष्पादिभिः पुजनं।
 तत्प्रयोगः॥ स्मार्तकर्मसाधनीभूतस्याग्नेः यो निरूपाभ्यामरणिभ्यां गंधपुष्पधूपदीपाच्छादनैवेयतां
 बुलानि संपाद्यतां॥ अरणि नमस्कारः॥ ततो रणि स्वीकरणा मुभयोर्यथा स्मार्तकर्मसाधनीभूतस्या
 ग्नेः इमे अरणी यानीमया परिग्रहीते मया चेति पत्नी एव तु ज्ञार्यदंपती अरणिद्वयं संस्पृशेता। इमानि च
 पात्राणि मया परिग्रहीता। नीति संस्पृशेतां। उत्तरारणेः ईशान्यप्रदेशा मूलमध्यादा अष्टांगुलप्रमाणानि
 षष्टिः पवोन चतुर्दशो गुष्टयारज्या रवरपरितेखः॥ पशुसमुहं दिभिः रवरपरि कुडिः॥ अधरारणि कुभ
 ना

॥२॥

न्यष्टां गुल्लानि तानि पादो रूजं चोः ॥ अथ तो चानि द्वादशानि मूर्धाक्षिकर्णवज्रशीवावक्षहृदयोरः श्रोण
यः ॥ द्वादशानामष्टां गुल्लानां मध्ये च स्वार्यं गुल्लानि अवशिष्यंते ॥ तानि वस्तु यो निरूपाणि ॥ तेषां चतुरं गु
ल्लानां मध्ये अधस्तनमेकं गुल्लमुपरितरितनमं गुल्लद्वयं वेत्यं गुल्लत्रयं परित्यज्य अथ तो पंचदशं बु
धतो दशमं यदं गुल्लं मध्ये स्तितत्रमं थनं ॥ यज्ञियकाष्ठैः प्रज्वालनं ॥ रुष्यादिनामनुस्मरणं ॥ ह्वनो अ
ग्ने स ह्वनो अग्ने इत्यादि द्वयोर्वाग्देव रुषिः त्रिष्टुष्टुदः अग्नीवरुणौ देवते इमं मेवरुणतस्यायामीति
सुनः शोप रुषिः गायत्री त्रिष्टुष्टु चंदसी क्रमेण च रुणो देवता एतेषां चतुर्णां सौत्राण्यावभृथे विनियो
गः ॥ ये तैशतमया आग्ने इति द्वयोर्वाग्देव रुषिः त्रिष्टुष्टुदः ॥ वरुणः सविता विष्टुर्विभेदेव मरु
तस्वर्का देवताः प्रथमस्या द्वितीयस्याग्निदेवता अनादि पृथगे विनियोगः ॥ उदुत्तममिति सुनः शोप रु

॥२॥

व

विः त्रिष्टुभं दः वरुणे देवता पाशान्मोके विनियोगः । भवतन्मसमनसाविति मंत्रस्य प्रजापति रूषिः पंक्तिश्चंदः जात
 वेदसौ देवते अग्नि आधाने विनियोगः । अथाथा ॥ त्रैरिति मंत्रस्य गौतम रूषिः गायत्री चंदः देवा गानुविदो देवताः
 आज्य होमे विनियोगः । भूर्भुवस्वरिति महाव्याहतीनां प्रजापति रूषिः गायत्र्युच्छिगनुष्टुभं दौ सि अग्नि
 वायु सूर्यो देवताः गार्हपत्याहवनीयाधाने विनियोगः । त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने अया ॥ ३ ॥ आग्नेये ते
 शतमीति मंत्राणां वामदेव रूषिः त्रिष्टुभं दः अग्नी वरुणे देवते प्रथमयोः सौत्रामण्यावभृथे विनियोगः ।
 तृतीयस्याग्निदेवता चतुर्थस्य वरुणः सविता विष्णुर्विश्वे देवा मरुतः स्वर्का देवताः अनादि षष्ठो मे विनि
 योगः । उदुत्तममिति मंत्रस्य सुनः ब्रह्मोप रूषिः त्रिष्टुभं दः वरुणे देवता पाशान्मोके विनियोगः । अस्मत्सा
 र्पादिभं विमो यजेद्वा जुहुयादपि जपेद्वा ध्यापयेद्वा पितृभ्योऽर्चयेत्कर्मणं फलमिति स्मृतेः । अवश्यमृष्यादि

अग्निं पृथग्वानं। अग्निं पावदं। अग्निं धुचिं अदितिं। एताः प्रधानदेवताः। रुद्राणि पावेन चराणां। अग्नीवरुणौ। वरुणः।
वरुणः। वरुणं सवितारं विष्णुं विश्वान् देवान् मरुतः स्वर्कान्। अग्निं वरुणं। जातवेदसौ एताः पुनः। वाज्येन २

स्मरणं कार्यं। अथ देवताभिधानं। तत्र प्रजापतिं इदं अग्निं सोमं अग्नीवरुणौ अग्नीवरुणौ वरुणं वरुणं वरुणं सवितारं वि
ष्णुं विश्वान् देवान् मरुतः स्वर्कान् अग्नीवरुणं जातवेदसौ एता देवता आज्येन। अग्निं रुद्राणि चराण्येन। देवाणां
नुविदः। अग्निं वायुं सूर्यं। अग्नीवरुणौ अग्नीवरुणौ अग्निं वरुणं सवितारं विष्णुं विश्वान् देवान् मरुतः स्वर्कान् वरु
णं प्रजापतिं एता देवताः। आज्येन एता अगं प्रधानार्था देवता अस्मिन् कर्मण्यहं यद्व्ये। अग्नेर्दक्षिणतो ब्रह्मा स
नास्तरणं। अग्नेरुत्तरतो ब्रह्म वरुणं। यथा। दक्षिणहस्ते गृहीत्वा देवदत्तवार्मन् आधाना मध्ये कर्मणि त्वं ब्रह्मा भ
व भवामीति प्रतिवचनं। ब्रह्मण ब्रह्मासने उपवेशनं। ततः सव्यहस्ते प्रागग्रं च मणितान् च मसं निधाय तत्रौदकम
भ्यास्म मासि च्छात्मनः पुरतौ नूतौ निधाय उदकमध्ये दक्षिणहस्तेनालभ्याग्नेरुत्तरतो निदध्यात्। ततः इडा
न्यादि त्रिभिश्चिद्भिर्देवैः परितस्तरणं। पात्रासादनं। अग्निमपरेण येदुदगयाणि पात्रिभिरुत्तरं। उत्त

॥८॥

अग्निमुत्तरतो

॥८॥
रव्य

३।
 रेणचेनैगयाएयुदग्विलसंरुद्धनिवापवित्रछेदनादभ्रास्त्रयःपवित्रेदेप्रोक्षणीपात्रंआज्यरुद्धालीचरुद्धा
 लीसंमार्गकुशाःउपयमनकुशाःसमिधस्तिस्रःसुवःआज्यातंडूलाःवरश्चवाग्यमनंरुद्धापवित्रीवरणं
 प्रणीतानामुत्तमतःप्रोक्षणीपात्रंनिधायपात्रेणप्रणीतोदकमासेकःपवित्राभ्यामुत्पवनंप्रोक्षिण्यांपवित्रेनिधाय
 दक्षिणहस्तेनप्रोक्षणीपात्रंगृहीत्वासव्यहस्ततलोपरिचरणंदक्षिणहस्तामुल्लिखिःप्रोक्षिण्यामुद्दिगंनंता
 भिस्तासामेवप्रोक्षणंअर्थवत्प्रोक्षकंपात्रप्रोक्षणंअसंवरेत्प्रोक्षणीनिधानंआज्यरुद्धाल्यामाज्यनि
 र्वापःचरुद्धाल्यांप्रणीतोदकमासिन्यतंडूलंप्रक्षेपःआज्यायिश्रयणंउत्तरेणचरोरधिश्रयणंशाना
 दिउभयोःपर्यर्क्षिकरणंचरोश्रयणंअर्थश्रितेचरोरवस्यपतपनंसंमार्गकुवैःसंमार्जनंप्रणीतोदके
 नाभ्युक्षणंपुनःपतपनंदेवोनिधानंउत्तरतआज्योद्दासनंचरुपूर्वेणचरोरुद्दासनमांज्यंमाज्यमपरेण

त्रस्तः। पवित्राभ्यामाज्योत्पन्नं। अवेक्ष्यं। अपद्रव्यनिरसनं। प्रोक्षण्याः प्रक्षुपचनं। उपयमनान्कुशानादायतिष्ठतः
 समिधाधानं। सपवित्रेण हस्तेन प्रोक्ष्युद्वेनाग्नेः पर्युक्ष्यं। पवित्रे प्रणीता सुधा यदक्षिण जानुनिपातः ब्रह्मणस्त्वारंभः।
 एतामेव चतुर्दश आहुतिषु ब्रह्मणो न्वारंभः। नान्यासु। सुवेण होमः। प्रसारितससंहतां गुलिसव्यहस्तं सोपग्रहं हृदि नि
 धाय दक्षिणेन जुहुयात्। अग्नेरुत्तरविभागे पूर्वाध्वारं पांचं रुजुं संततं दिव्यं। दक्षिणविभागे। उत्तराध्वारं भीमं दशमे वा।
 ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये नमः मेति सर्वं ॐ कार्त्तुर्वको मंत्रोच्चारः। आहुतिषु सर्वं वसुवसाध्ये होमे प्रस्था
 हुतिं प्रोक्षणीपात्रे संस्त्रवपक्षेपः। ॐ इन्द्राय स्वाहा इदं मिन्द्राय नमः। समिद्धतमे आज्यभागे ॐ अग्नये स्वाहा इदं मग्न
 य नमः। ॐ सोमाय स्वाहा इदं सोमाय नमः। आज्यभागानंतरं ह्यन्नो अग्ने इत्येका। इदं मग्नीवरुणाय नमः। सत्त्व
 न्नो अग्ने ० इदं मग्नीवरुणाय नमः। इदं मग्नीवरुणाय नमः। इदं वरुणाय नमः। ये ते वातं वरुणमे सहस्रं यज्ञियाः पाशा

नि

॥१॥

पावका

विततामहांतः। तेभिर्नो अद्य सवितो तविष्णुर्विश्वेभ्युचंतु मरुतः स्वर्का स्वाहा इदं वरुणाय सवित्रे विष्णवे विश्वेभ्यो देवे
भ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यो नमः। अया आग्नेस्य न भिक्षास्ति पाश्र्वमस्य मित्वमया असि। अयानो यज्ञं वहस्य यानो धि
हि भेषजं स्वाहा। इदमग्नये अयसे नमः। उदुत्तमं। इदं वरुणाय दिव्यायादितये नमः। भवतन्मः। इदं जातवेदोभ्यो न
मः। ततः स्मृतीपाकमभिघार्थं सुवेण जुहुयात्। ॐ अग्नये पवमानाय स्वाहा इदमग्नये पवमानाय नमः। अ
ग्नये उच्ये स्वाहा इदमग्नये पावकायः सर्वत्र त्यागांते नममेति सर्वत्र। ॐ अग्नये उच्ये स्वाहा इदमग्नये उच्ये
नमः। ॐ अदिश्ये स्वाहा इदमदिश्ये। ततः त्वन्नो अग्न इत्याद्यैर्पूर्वो ह्यैरष्टभिर्मंत्रैः पुनर्जुहुयात्। पूर्ववत्। ततः
स्मृतीपाकेन स्विष्टसूते अग्नये स्विष्टसूते स्वाहा इदमग्नये स्विष्टसूते। ततो दशाज्या हुतयः। अयास्यग्ने।
वषत्सतं यत्कर्मणा स्यद्विभिवंदेवा गतुविदः स्वाहा इदं देवेभ्यो गतुविदः ॐ स्वाहा इदमग्नये। भुवः स्वाहा इदं वायवे।

ॐ स्वस्वाहा इदं सूर्याय । त्वन्नो अग्रे इदं मयी वरुणाभ्यां । स त्वन्नो अग्रे इदं मयी वरुणाभ्यां । अग्राध्याये । इदं ममये । ये ते
 तं । इदं वरुणाय स विवे विष्णवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यो नमः । उदुत्तमं । इदं वरुणाय दिव्यायादितये नमः । ॐ प्रजाप
 तये स्वाहा इदं प्रजापतये । सर्वत्र सागं ते उव्यप्रक्षेपः । एवमाधाने । पंचविंशदाहुतयः । ततोऽग्निपरिक्लृप्त एतस्य बर्हि होमः ।
 संस्पृष्टादानं । पवित्राभ्यां मार्जनं । अग्नौ पवित्रप्रक्षेपः । ब्राह्मणे वरदानं । ब्राह्मण । अस्यावसथाधानस्य कर्मणो गतया विहि
 तोयं ते वरः प्रतिगृह्यतां । यौस्त्याददातु । एषि वीह्या परिगृह्णातु । इति मंत्रस्य ब्रह्मणो जपः । मणीता विमोक्तः । अनुष्ठिष्ट
 पाकेन ब्राह्मणभोजनं । ब्राह्मणपादप्रक्षाल्यासने उपविश्य अभ्यर्चनं परिचेष्ट्य संकल्पयेत् । यथा ब्राह्मण आचमसथाधा
 नं कर्मणो गतया विहितं । भोजनसाधनीभूतमन्नं दत्तं दात्र्यमानं चात्तमेः अमृतरूपेण संपद्यतां इदं ब्राह्मणाय विभवे
 सति पंचविंशद्ब्राह्मणभोजनं । आवसथाधानं मितं यथात्मा भोपपन्नान्नेन पंचविंशद्ब्राह्मणभोजयिष्ये । यां तु म
 नि

॥६॥

॥६॥

ब्राह्मसंहिता २

दृग्गण इति मातृविसर्जनं। ततोऽग्निं नमस्कृत्य सर्वेषां नमस्कृत्य। आधामध्ये यदि विलिष्टमापत्नी ततो मातृ
 पूजनं श्राद्धं विना सकलमाधानमाहते। अग्निं स्थापनादुपरि प्रणीता विमोक्षपर्यंतं पदार्थमध्ये विलि
 ष्टमापद्ये तदेवताभिधानादिसर्वमावर्त्तते न पूर्वसंस्कृतादिवं। ततो ब्राह्मणं ओजं नमिति। ब्राह्मणं
 जनात्प्राग्यदि पत्नी रजस्वला जायते कृतवत्कृतवत्वात् तदा मातृ पूजनादिसर्वमाधानेमावर्त्तते। शु
 चित्वे जाते आधानांतरं मणिकावधानात्प्राग्यदि पत्नी रजस्वला कृतवत्कृतवत्वात् तदा शुचित्वे
 ते मणिकाधानं पंचमहायज्ञाः सायं प्रातर्होमार्चः कार्याः। केचिदेवं वदन्ति। अग्निं स्थापनादुपरि
 यदि पत्नी रजस्वलानुतवे कृतवत्कृतवत्वात् तदा आशुचिस्त्वादभिधारणं कार्यं। शुचित्वे जाते
 ष्यादितुं दो देवतानुस्मरणं दिसकलमाधानसमाप्तिः कार्या। नाधानावृत्तिः। ततो मणिकादिसर्व

कार्यः। एतच्छ्रुयान्निकानां जीवुर्यति। कुतः। अर्वाग्द्वारा एतत्तेश्वेदाधाने स्त्रीरजस्यला। आवर्तते तदा धानं
 मातररजा समन्वितमिति वचनात्। प्रायश्चित्तं पुरा रत्वा आधानस्य दिने ततः। दुर्यान्माध्याह्निवन्तना
 नं देवता पूजनं तिवं। आङ्गं होम्यस्य दानं च दुर्यात्संभ्रममेव च। वैकुण्ठिक्पदार्थाश्च माननिर्देशा
 पूजनं। स्त्रीकारो मंथनिष्पत्तिः। खरश्चुडिस्तु मंथनं। अग्निस्त्र्यापनमृष्यादिस्मरणं च ततो भवेत्। दे
 वतानामभिध्यानं वरं ब्रह्मणस्ततः। प्रणीय वपरिस्तीर्य पात्रासादनमिष्यते। दित्वा पवित्रवेदे तु
 संस्तव्यप्रोक्षणीस्ततः। पात्रप्रोक्षणमाज्यस्य निर्वपेत्। अरुपात्रवे। आसि व्योदकमावापस्तं दुत्तानं
 चतवै। अधिश्चित्यो अयं यत्पुपर्यग्नि करणं ततः। अप एतच्च रोरेव दुर्यादृष्टं त्रिते ततः। स्तुत्यौ अयं
 वः। मतपनादि स्यादुदास्यो अयमेव तत्। उत्सवे द्यवाज्यं तु प्रोक्षणीत्तवमंततः। कुशादानं समितक्षपः।

प्रोक्षणीवारिणतनः। पर्युक्ष्यामि पवित्रे च त्वणीता सुनिधाय च निपात्य दक्षिणं जानुः। ब्रह्मान्वारभते कुक्षौः।
 वाग्यतो जुहुयाद्वाथ भुवेण ज्यादिकं हविः। आधारा वाज्यभागौ च त्वन्नविह्यादिका रुक्। सुवेण ज्येन चै
 वैता जुहुयाद्वा दशाहुतीः। स्वातीपाका आतमस्तु त्वन्न इत्यष्टवं पुनः। स्विष्टस्र आन्नत्रोषेण देवा गतु
 विदस्ततः। आज्येन न वभूराद्या बर्हिर्होमस्ततो भवेत्। संस्त्रव पात्रानं कुर्यान्मार्जनं प्रतिपादनं। वरदानं
 प्रणीतानां विमोको विप्रभोजनं। यातुमातृगणानुक्ता विस्त्रजे मातृवंशं। अग्नये पवमानाय अग्नय पा
 वकाय च। अग्नय रुचये दिक्ष्यै जुहोत्याधानवर्मणि॥५७॥ ईश्री गंगाधर भट्ट विरचिताया स्मार्तिपदार्थ
 संग्रहे आधानं समाप्तं। अथ मणिकाधानं। तत्र प्रथमप्रयोगे स्वरस्त्वानादयेरेव देवा सुधृत्य महानसे
 चुक्षुः। पुपंचभू संस्कारान्विनानिधाय रुचिनो देवेन पावः कार्यः। ततो ब्राह्मणपादप्रक्षालनं उपवेशनं।

ति

* प्रातरनुवाके वि० आपो हि षेति तिसृणां सिंधु द्विपत्रुषिः गायत्री छंदः आपो देवता। पण्णवपायो ५

णायामत्रयंकालज्ञानं सत्त्वा र्ववक्रो नोच्चारं मणिका वधान निमित्तं आभ्युदयिकं भ्रातृमातरजन र्ववं महं करि
ष्ये। ततो मातृजनं भ्रातृं च समाप्य ततः शुचिः स भ्रार्यः प्राप्नुस्व उपविश्य प्राणायामत्रयंकालज्ञानं च सत्त्वा उद
कार्थं सिध्यर्थं मणिका वधान महं करिष्ये। तत्र देवस्य त्वेति मंत्रस्य प्रजापति ऋषिः गायत्री छंदः अग्नि देवता
अभ्यादाने विनियोगः। इदमहं रक्षसा मिति मंत्रस्य प्रजापति ऋषिः यजुः रक्षो य्प्रादेवता य्पावट लेखने
विनियोगः। समुद्रो सीति मंत्रस्य साहसिध्याय न ऋषिः यजुः वायुर्देवता ययन वात होमे विनियोगः। आपो
रेवती रिति मंत्रस्य परमेष्ठी ऋषिः त्रिष्टुप् छंदः आपो देवता उदक निषेवे विनियोगः। ततो देवस्य त्वा आददेना
र्यं सीति मंत्रमुक्त्वा अभ्यादानं। इदमहमि स्य नेन मंत्रेण ईशान कोपो अवट परिलेखः। उदकोपमर्द्धनं। शैवं
वाराहसं पेत्रमासुरं च भिचारिकं। उक्त्वा मंत्रं मृदोदं ३ आलभ्यात्मानमेव च। अभ्यासवननं। प्राच्यादिदिशि

पांशुद्वपनं। अवटे कुशास्तरणं। अक्षतात्रायेन यवाः॥ अक्षतारिष्टकसर्षपदधिद्वर्वाप्रक्षेपः। ततो हस्ता
 भ्यामणिकं गृह्णित्वा समुद्रोसि न भक्ष्याना इदानीं शंभूरिति मंत्रमुक्त्वा अवटे मणिकावधानं मणिकस्य दृढा
 रणं। आपोरेवतीः क्षपथादिवस्यः कर्तुं च भद्रं विवृथा मृतं च। रायश्च स्वस्वपत्यं पत्नीः सरस्वती तद्गुणते
 वयोधाः इत्यनेन मंत्रेण मणिके एकेन कलत्रेनोदकमासिंचेत्। द्वितीयेनापोहिषेति तिसृभिः अतर्ध्वं त्रैत
 स्मार्तक्रियापात्रमणिकोदकेनैव कार्यः। सति संनिधाने पुत्रः शिष्यो वा पत्नी वा उदकासे कुर्यात्। ततो ब्रा
 ह्मणपादौ प्रक्ष्यात्मा सने चोपविश्याभ्यर्च्यो नुक्विष्टमनं परिवेश्य संकलयेत्। ब्राह्मण अस्य मणिका
 धानकर्मणो गतया विहितं साधनी भूतमन्नं दत्त्वा तस्य मानं यातसेः अमृत रूपेण संपद्यतां इदं ब्राह्मणय
 नमम। यातुमातृगण इति विसर्जनं। उधृत्याग्निं पचेदन्नं वारिणा कुविना कुयीः। मातृ पूजातेतः श्राद्धं सं

स्य ३

कलशरूपिदेवताः। सस्त्राभ्यादानमवटं परित्रिरयस्त्रोदपः। खननोद्धपनेचात्रकुशादीनां स्तुतिस्ततः।
 अवटमणिकाधानमुदकासेचनं स्त्रिह। भोजनं ब्राह्मणोदयान्मातरणान्विसर्जनं ॥ ५५ ॥ इति स्मार्तपदार्थ
 संग्रहे मणिकावधानं ॥ ५५ ॥ ॥ ५५ ॥ अथ पंचमहायज्ञः ॥ तत्र प्रथमप्रयोगे रवरस्तुतानादग्रे रेवदेनां महान
 से सस्त्रामणिकोदवेन आद्यं पंचमहायज्ञार्थं पृथक्कावदयं कार्यं। ततो ब्राह्मणवादिप्रक्षालनोपवेशने
 सस्त्रासं कलं कुर्यात्। प्राणायामत्रयं कालज्ञानं च सस्त्रागोत्रोच्चारणपूर्वकं नादिभुखं पितृमातृ
 मातामहानां च संकीर्त्यं पंचमहायज्ञां भनिमित्तमाभ्युदयिकं आद्यं मातरं जनपूर्वकं महं कुरि
 ष्ये। ततो मातरं जनं च आद्यं समाप्य वादप्रक्षालनं द्वितीयमनं च सस्त्रावद्विषुचिशिखो गृही
 तो पश्चहकुशाः सपत्नीकः पश्चादग्रे रपविश्य पात्रे मणीकोदकं मासिच्य तदालम्ब्य देवादेव हेड

॥ ५५ ॥

॥ ५५ ॥

नमिति त्रिभुवस्य प्रजापत्यभिसरस्वरूपाः रूपयः । अनुष्टुप् छंदः । अग्निवायुसूर्यो देवताः सौत्रा
मण्यावभृथे विनियोगः । ततस्त्रिभुवजपेत् । तेनोदकेनानुक्षिप्य पाकपोक्षणं ग्रहमोक्षणं । ततो वहिर
ग्रे गंधपुष्पैः संपूजनं । मुरचं यः सर्वदेवानां हव्यभुक् कव्यभुक् तथा । पितॄणां च नमस्तस्मै विष्णवे पावका
त्मने । इत्यनेन मंत्रेण । प्राणायामत्रयं कालज्ञानं च सखा परमेश्वरपीतये पंचमहायज्ञानं हं करिष्ये ।
तत्र ब्रह्माणं प्रजापतिं गृह्याः कश्यपमनुमतिं पर्जन्यं अपः पृथिव्यौ । धातां विधातां वायुं ऋषा
न्दीदिशदक्षिणां दिशं प्रति चोदिशं उदी चोदिशं । ब्रह्माणं अंतरिक्षं सूर्यं । विश्वान् देवान् विश्वानि
भूतानि । उषसं भूतानां च पतिं पितॄन् यक्षमांसं काश्यपगोत्रान् अस्मत्पितॄन् पितामहप्रपितामहान् ब्र
ह्मा हरिहरशर्मणः गोत्रान् मातामहप्रमातामहप्रपमातामहान् शर्मणः ४ गणः सर्वाणि भूतानि श्वानो वा

यसां ॥ ४ ॥ स्वधाकार ४ हंताकार चलीभिः ॥ निधाय दौहिदक्षिणेन जुहुयात् ॥ ब्रह्मलोकाहा ३ दं ब्रह्मलो
 नमः ॥ प्रजापतये स्वाहा ३ दं प्रजापतये नमः ॥ शुक्लाभ्यस्वाहा ३ दं शुक्लाभ्यः ॥ कश्यपाय स्वाहा ३ दं
 कश्यपाय ॥ अनुमतये स्वाहा ३ दं अनुमतये ॥ ततो मणिद्वयसमीपे पश्चिमभागे उद्वृत्तं स्तुतिं नित्री
 णिचलिहरणानि ॥ ॐ पर्जन्याय नमः ३ दं ॥ अद्भ्यो नमः ३ दं अद्भ्यो नमः ॥ एथिव्ये नमः ३ दं एथि
 यौ ॥ देहलंघने रक्षेयुर्वात् ॥ दारदेवो प्राद्विषो दं ॥ अरुवो वा उपविश्य उद्वृत्तं स्तुतिं धावेनमः ॥ विधात्रे
 नमः ३ दं विधात्रे ॥ ततो ग्रेः पश्चात्प्रतिदिशं च स्वारिप्राच्यादिषु दिक्षु ऋमेण वायवे नमः ॥ ४ ३ दं वायवे
 दृषां चतुर्णां ऋमेण पूर्वतो न्यानि चलिहरणानि च स्वारि ॥ ॐ प्राच्ये दिशे नमः ३ दं प्राच्ये दिशे ॥ द
 क्षिण्ये दिशे नमः ॥ ३ दं ॥ प्रतीच्ये दिशे ॥ ३ दं ॥ उदीच्ये दिशे नमः ३ दं उदीच्ये ॥ चतुर्णां मध्ये प्राग्

११९०॥

११९०॥
३ दं वायवे

संस्त्रानि विणि। ॐ ब्रह्मणे नमः ३६ ब्रह्मणे नमः। अंतरिक्षाय नमः ३६ अंतरिक्षाय ० सूर्याय नमः ३६ सूर्याय ० त्रयाणां भुक्तारतो देवाय संस्त्रे ॐ विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ३६ विश्वेभ्यो देवेभ्यः। विश्वेभ्यो भूतेभ्यो नमः ३६ विश्वेभ्यो वैश्वेभ्यः ० ताभ्यां भुक्तारतो देवाय संस्त्रे ॐ उषसे नमः ३६ सुषसे। भूतानां च पतये नमः। ३६ भूतानां च पतये। अथान्नत्रोषं पिंडि हस्त्या प्राचीना विति दक्षिणा मुखो हस्त्या मध्यस्थ बलि त्रया दक्षिणातो दद्यात् ॐ पितृभ्यः स्वधानमः ३६ पितृभ्यः स्वधानमः। पुनर्यज्ञोपवीती हस्त्या प्राञ्मुखो मणीको देवेन च प्रक्षाल्य बलि त्रयां दद्यात् ॐ दिशि निनयेत् ॥ यद्देवैर्ज्ञाते निर्णेजनं ३६ पद्माय नमः ॥ अथ नित्यं श्राद्धं षट्पौरुषं। तत्र प्राचीना वीती दक्षिणा मुखो दिग्गणे देवे स्तिलो देवेन सर्वं कुर्यात् ॥ विभवे सति पित्रा देवे वैश्वस्य यदात्री न्नीन् ब्राह्मणान् भोजयेत् तदाष्टा दशा ब्राह्मणानि ह्यश्राद्धे भवति ॥ असामर्थे

यदिपिवादेरेवैकस्यैवैको ब्राह्मणस्तदापटुवंति। तत्राप्यसत्त्वोवर्गद्वयस्य द्वौ तत्राप्यसत्त्वोवर्गद्वयस्या
 के। तत्राप्यशक्तोपावेयथा संभवमन्नमुद्धृत्य संकलयेत्। तत्र पदार्थक्रमः। उद-सुरगानां ब्राह्मणानां पाद
 प्रक्षालनं हंतकार ब्राह्मणस्य च कुशोत्तरे स्वासने एव चेन्न उद-सुरगानां भूर्भुवः स्वरिति क्षमध्वमिति हंत
 कार ब्राह्मणप्रपाशुर्योपवेन्नानंतृष्टी। काश्यपगोत्राणां अस्मत्पितृपितामहप्रपितामहानां देवदत्तयज्ञ
 दत्ताग्निदत्तशर्मणां वसिष्ठगोत्राणां अस्मत्पितामहप्रमातामहश्च प्रमातामहानां विष्णुमित्रयज्ञमि
 त्रशर्मिष्वशर्मणां इन्द्रमासने संपद्यन्तां। ततो गंधादिदानं। काश्यपगोत्रेभ्यः अस्मत्पितृपितामहप्रपिता
 महेभ्यः वसिष्ठगोत्रेभ्यः अस्मत्पितामहप्रमातामहश्च प्रमातामहेभ्यः अशुक्लशर्मभ्यः गंधपुष्पध
 पाछादनानि निष्कृयाः संपद्यन्तां। गंधपुष्पधपाछादनानि निष्कृयेः अमृनिस्त्यश्राद्धस्य पितृणां पूजनं

११९१॥

११९१॥

विधिवदस्तु। आचमनं। ततो ग्रीजनानि हस्तमक्षान्नं भक्ष्यपरिवेशणं। पात्रान्नं भनं। पृथिवीते पात्रे यौ
रुपिधानं ब्राह्मणस्य मुखे अमृतं अमृतं जुहोत्यधा ततो ब्राह्मणदक्षिणहस्तां गुच्छं गृहीत्वा न्नेन
वगाहयेत्। इदं विष्णुरित्यवा। अपहता इति तिलमकीरणं। उदकोपस्पर्शनं। ततो गृहसिद्धं सर्वान्न
परिवेषणं। अन्नसंबलः काश्यपगोत्राः अस्मत्पितृपितामहप्रपितामहाः देवदत्तयज्ञदत्ता मिदत्तदा
र्माणः वसिष्ठगोत्रा अस्मन्मातृपितामहप्रपितामहाः विष्णुमित्रयज्ञमित्राग्रिमित्रशर्मणः
एतद्वान्नं दत्तं दास्यमानं चारुतेः अमृतरूपेण संपद्यंतां इदं गोत्रेभ्यः अस्मत्पितृत्रादिभ्यः देवदत्तादि
त्रार्मभ्यः अस्मन्मातामहोदिभ्यः विष्णुमित्रादिभ्यो दत्तं दास्यमानं च नमः। अन्नसंबलान्तमेव नित्य
ब्राह्मणं अथ ब्रह्मयज्ञः। अग्निमपरेण स्वासने दर्शयं। तत्रोपविश्यां जलिमध्यकुशधारणं। दक्षि

इति

गेजरावंजलिनिधानं ततः ॐ कारमहाया हतीस्तोगायत्री वो आर्यं रवे स्वादिभित्तस्वः पंचवायथाश
र्यापिकावाकं डिकाः पठेत् ॥ अंते ॐ स्वस्तीति ब्रूयात् ॥ उदीच्यां दिशि कुत्रानिरसनं संहिता समाप्य
रातपथमारभेत् ॥ तदंते पुनः संहितायां ॥ ॐ ॥ अथ ब्रूयत् ॥ तदनंतरं हंतकार ब्राह्मणस्य गंधादिना
चर्चनं भोजनं सर्वान्नपरिवेषणं ॥ ब्राह्मणहस्तपक्षालनं दानं दत्त्वोदञ्चुस्व उपविश्योदकं ग्रहीत्वा
सनकादीन्मनुष्यान्स्वकीयान्प्रयत्नान् विचिंतयेत् ॥ हंतते नमः ॥ इदं मनुष्येभ्यो नमः ॥ सर्वेषामे
वोपोदानदानं ॥ भोजयथासुखं जुषध्वं ॥ इत्युक्त्वा नमस्कुर्यात् ॥ अनिर्धनत्वाद्यदि ब्राह्मणमे
जने शक्तिर्नास्ति तदा ताम्रपात्रे सर्वान्नस्योदरं ॥ अन्निधारणं प्राचीना वीतिदक्षिणाशु
खोदर्थं तिलोदकं ग्रहीत्वा संकलयेत् ॥ तद्यथा ॥ गोत्राः पिता ॥ इशर्मा ॥ मातामहाः ॥ इशर्मा

१२

१२

एतद्दोत्रममृतसूत्रेण स्वधासंपद्यंता इदं गोत्रेभ्यः शर्मभ्यः मातामहेभ्यः शर्मभ्यः इदं नममा ब्रह्म
क्षत्रपूर्ववत् अन्यस्मिन्नामभाजनेधनमुद्धृत्योदञ्चुरवउपविश्योदङ्गंरही स्वासं कल्पयेत् हंते
ति इदमंनं संप्रददे। इदमनुष्येभ्यो नममा ततो देवतानैवेद्यं संकल्पः॥ विच्छौ नैवेद्यं संपद्यतां। इदं विच्छ
वे नममा ततः पूजनं गोश्रासः। सुखी वै च्छवीमाता नित्यं विच्छुपदे पदे। गोश्रासं च मया दत्तं सुरभै
देवी नमोऽस्तुते। इदं गोभ्यो नममा। इत्यनेन मंत्रेण गोश्रासं संकल्पयेत् पिपीलिकाः कीटपतंगिका
श्चाबुधुः क्षिण्ड कमणिबद्धबद्धाः। प्रयांतु ते तृप्तिमिदं मयान्नं तेभ्यो विस्मृतं सुखिनो भवन्तु। अनेन
मंत्रेण सर्वभूतार्थबलिं गृह्णं गृह्णोदद्यात्। यमोऽसि यमदुतोऽसि वायसोऽसि महासुने। इदमंनं मया
दत्तं वायसः प्रतिगृह्यतां॥ इदं वायसबलिः। द्यौश्चानौश्यामश्च बलौ वैवस्वतकुलोद्भवौ ताभ्या

मन्त्रं मया दत्तं रक्षेतां पथि मां सदेति । अनेन शान्तबलिः । एतद्बलित्रयं बहिर्दद्यात् । गोदोहनमात्रवेलांती
 क्षेता । अतिथिर्जनं निश्चात्रयं नियमेन दातव्यं । विभवे सत्यनिवारितं । ततः पादौ प्रक्षाल्यान्वम्य अ
 द्यतिष्ठतीत्यादिबालवृद्धादीन् भोजयेत् । यां तु मातृगणाः सर्वे पूजामादाय सत्समन्त्राः । इदं च
 विष्ठुलां दत्त्वा पुनरागमनाय च । इत्यनेन मंत्रेण नमस्कृत्य विसर्जयेत् । अथैव ग्रहश्लोकाः । उद्धृत्या
 ग्रं पवेदन्त्रं मणिं कस्यात्र वारिणा । आद्याये कंतो न्यंच पंचमस्तार्थमेव च । मातृ पूजां ततः । आद्यं स
 त्वाग्निमपरेण तु । उपविश्या भिमं त्रायः प्रोक्ष्याने च द्वितीयकं । अर्चनं च यमेत्या एण नूकाल संवत्स
 रचया । देवतानामभिधानं सत्त्वापात्रे नमुद्धरेत् । अभिचार्य घृताद्येन पर्युक्ष्य चैव वारिणा । होमो
 भूतबलिभ्यां न्यंत्रित्युपशान्तिं प्राप्नुयात् । प्रक्षाल्या पादां उपविश्य विप्रान्दत्त्वा सने पूजनमेव तेषां । प्रक्षा

८

ननंभोजनविप्रपाणेननंतदालभ्यतिलोदवारि।सस्त्रात्मसंवलामिदं हिनिस्त्रंश्राद्धंपुराणमुनयोवदन्ति।आस्तीर्ष
 स्वासनेदर्भानुपविश्यकुशात्रयं।धारयेदन्नजलोतं च दक्षिणैर्ततः पठेत्।ॐकारं व्याहृतीस्तिस्त्रो गायत्रीसंहि
 तादिकं।ॐकारं च तथा तैस्त्रिभिर्दर्भान्दिपेदुडुक्।हंतकारस्य विप्रस्य पूजनं परिवेषणं।हस्तप्रक्षालनसंभ्रमे
 त्यपोशानं च सर्वतः।नैवेद्यं देवतानां च सस्त्रां कुशापयेद्दिजान्।गोत्रासंवल्यथाथभिक्षादानादिकंततः।यां
 तुमां तु गणानुत्कामात्तराणां च विसर्जनं।एते पंच महायज्ञाया वज्जीवं मनुष्ययोः।अष्टधा विभक्त्य
 नः पंचमेविभजेतस्मिन्मुख्यकाले यदि संभवति तदास्तमयात्कार्याः।प्रमादात्पंचानामेतेषां लोपे
 दं सत्तुः।प्रायश्चित्तं।मस्यायदिलोपः क्रियते तदा सत्तुः।एतेषां पंचानां मध्ये एकस्य द्वयोर्वा लोपो भवति
 उपवासः प्रायश्चित्तं अनादिष्वं च।मति संभवे हविष्यान्नेन।घृताभिघारितो न्नैव कार्याः।असति धने

यत्किंचिद्देहपच्यते तेनापि कार्याः । मस्तरिकोद्वमापकुलिखोदालुवकीठदुष्टामेध्यसंस्पृष्टैः पंचमहाय
 ज्ञाः सर्वथानकार्याः । एते सर्वहोमेषु स्याज्याः । एतान्विहाय यत्किंचिद्देजनायान्नं संकलितं तेन कार्याः ।
 तदन्नावे सर्वपत्रमूलफलैश्च तथापयोदधिघृतैश्च कुर्यात् । तदा स्तुवेण ॥ सर्वस्यान्नाद्यस्यान्नाद्यस्यासंभवे
 उदकेनांजलिना कुर्यात् । अग्निधारणं घृतेन दध्नापयसा वा । उदकेन वा केचित्तिलैलेन कुर्वन्ति नान्यतैले
 ना अपरं तैलमाववर्जयन्ति । एवं यः कुर्वते नित्यं पंचयज्ञान गृहश्रमी ॥ स याति परमं स्वानं यत्र विश्वेश्वरो ह
 रिः ॥ ५७ ॥ ॥ इति प्रयोगपद्धतौ पंचमहायज्ञाः ॥ ५८ ॥ ॥ अथ सायंप्रातर्होमविधिः ॥ ॥ तत्र प्रथमप्रयोगे अग्ने
 कदेवांस्तत्त्वापाकः कार्याः । ब्राह्मपापादप्रक्षालनप्राणायामत्रयं कालज्ञानं च सत्त्वाक्रमेण गोत्रोच्चारं च स
 त्त्वासायंप्रातर्होमार्चनं निमित्तं आभ्युदयि च आर्द्रमातरं जन एवैव रिष्ये । ततो मातरं राजा आर्द्रमागस्तमया
 महेन्द्र

इवेः समाप्य संध्योपासनं च पत्न्या सह गेः पश्चादुपविश्य प्राणायामत्रयं कालुज्जानं च रत्नापरमेश्वरप्रीतये सायं होममहं करिष्ये ॥ तत्र
 अग्नये स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ह्यनयोर्मन्त्रयोः प्रायोयुगाक्षयः ॥ गायत्र्यनुष्टुभौ चंदसीक्रमेण अग्निप्रजापतिदेवते होमे वि
 नियोगः ॥ तत्राग्निप्रजापतिं दध्नात्तुल्यै रक्षतैर्वाहं यक्ष्ये ॥ ततोऽग्निमपरेणोत्तरेण वा पात्रोपकल्पनं ॥ उपयमनकुशाः ॥ समिधः ३
 दं होमपच्यं चेति ॥ उपयमनान् गृहीत्वा सव्यहस्तकरणं ॥ अतुर्ध्वं वाग्यमनं जपपर्यंतं तिस्रः समिधो गृहीत्वा पृथागग्र
 स्तिष्ठन् नम्रा वा दध्यात् ॥ पश्चादग्नेरुपविश्य पचुं क्षणं ॥ नक्षिकयाग्रे हस्तीकरणं ॥ दक्षिणजानुनीपातनं ॥ हृदि सव्यहस्त
 प्रसावितसंहतां गुलैर्निधानं ॥ दीमितमेचलितशिवि हेमप्रभे द्वौ दक्षिणपाणिना होमः ॥ ॐ अग्नये स्वाहा ॥ ३६ मग्नये नम
 मा ॥ ॐ प्रजापतये स्वाहा ३६ प्रजापतये नममाख्यागं ते इव्यमक्षेपः ॥ अतुर्ध्वं जान्वोः स्तां जलिरग्न्यग्निमुखो जपेत् ॥
 समास्तेति नवर्चस्याग्निर्हविः विष्टुष्टुदः अग्निर्देवता अग्निस्तुतौ विनियोगः ॥ समास्तेति नवर्चस्य जपः ॥ नमस्तारः ॥ ७

स्मवेदनां यानुमातृगणाः सर्वे इत्युक्ता विमर्जनं। उपः काले स्नानं संध्यां च सत्त्वास्तूर्योदयादूर्ध्वं प्रातर्होमः। तत्र पत्न्या सह
 पश्चादग्नेरपवित्र्य प्राणायामत्रयं। कालं ज्ञानं च सत्त्वापरमेष्ठरीतये प्रातर्होममहं करिष्ये। तत्र सूर्याय स्वाहा। प्रजा
 पतये स्वाहेत्यनयोर्मंत्रयोः प्रथमे धारुण्यः। गायत्री त्रिष्टुभौ तु दसी क्रमेण सूर्यं प्रजापतीं देवते होमे विनियोगः। तत्र
 दध्नातं इले रक्षतेर्वाहं यक्ष्ये। ततो विमपरेण उदगायं प्राक् संस्वं पात्रासादनं। अग्रे उत्तरतः प्रागग्रोदक् संस्वं उपय
 मनकुशाः समिधः उदकं होमश्च येति। उपयमनकुशादानं समिधाधानं वाग्यमनं। पर्युक्षणां। इति एजातुनी
 पातः प्रदोसेऽग्नौ होमः। सूर्याय स्वाहा इदं सूर्याय नमः। प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये नमः। ततो विभ्राडित्यनुवाकं ज
 पेन। अस्यार्षादिकं विस्तरं यत्प्रसिद्धं सत्त्वाच्चेह न लिखितं। एवं मायं प्रातर्होमं। अस्तमिते सूर्ये प्रतीच्यां दिशि याव
 लोहितं दृश्येतावत्सायं प्रोते होमस्य मुख्यकालः। यद्वा षट्पटिकात्मकः। नवपटिको वा। तत उपरि प्रातर्होमात् सर्वं

नादिष्टं दत्त्वा सायं होमः । तत्राप्यसंभवे लोपः । नित्यस्नानलोपे संध्यालोपे प्रातर्होमलोपे स्नात्वा षोडशसहस्र
गायत्रीजपः । प्रातर्होमस्य षोडशांशमारभ्य सूर्योदयात् सर्वं मुख्यः । उदिते पिसूर्ये आसायं होमात् गौणः ।
तत्रानादिष्टं दत्त्वा कार्यः । तत्रासंभवे लोपः । लोपे अष्टोत्तरसहस्रगायत्रीजपः । प्रायश्चित्तं । रजसाध
मिकया अभैर्बोधमेनवावक्षेणवान्येन कटादिना वा प्रच्छादिते सूर्ये संध्यामुद्दिश्य जुहुयादेव
संशयो न कार्यः । न तत्र होमलोपः । न कश्चिदोषः । सायं होमं मन्वा होमे द्युते सूर्यो यदि दृश्यते तदा पु
नः संध्यां संध्याकाले जाते कुर्यात् । ततोऽग्निमपरेण प्राप्नुवस्तिष्ठन् भवतन्मः समनसा चित्तिमंत्रेण
अमुपतिष्ठते ततः पुनः सायं होमः । अथ समिधः प्रादेशमात्राद्वा दशांशुलाया अवक्राः प्रदेशि
न्यं गुलीच्छूलाः कार्याः । अथ वर्ज्याः । हस्तादीर्घा स्थूलतराः अतिदृशाः वक्राः स्वयाहिनाः

द्विशारवाः उर्ध्वसुकाः स्वयंविप्रकीर्णाः विदलाः चर्णाश्चिताः अमेध्यकाकास्तुपहताश्चेति अथ वृक्षाः
 पालात्राः स्वादिः त्रामाहि ग्वेतकः अश्वरथः अर्कवेतसो विक्कतः उडुवरो विल्वः एषामभावे वटः पृक्षः
 देवदारुः शालः शीतरुः वंजुलः भूर्ज इति अथ वर्ज्याः शेषमातकः शाल्मलिः राजवृक्षः विभीतकः
 निंबः कदंबः कपिलः बदरिको विदारः करुणः तनुः विल्वश्चेति प्रवासादोगात्कुआद्रभोजनात्
 दसामर्थेनधिको रमति पुत्रः पुत्रः सोहृदः अग्निनेयः जामाता कन्यास्तुतः पौत्रः शिष्यः पितृव्यः त
 तुत्रः मातुलः पत्नीत्यकामं पंचमहायज्ञाश्च कुर्यात् एषामभावेन्यः वृश्चिन् होमं चर्तुं न शक्नोत्यग्नि
 समीपं आगच्छेत् तत्राप्यशुभः खट्वाया अधता तत्राप्यशुभः खट्वाशयानोपि स्यादगदयान् उत्तमभा
 दात्राने सदस्त्वायः पिबेत् संध्याहोमेधिकारी भवति मुखे होम्य इव्या पवोरशालियावनान्त्रयामा

कगोऽसकं गुमुखाः सः सः अपि होमार्थं संभवंति। एभ्यो न्ये निस्तुषा एव समस्ता भवंति। श्रीह्यादिधान्यानां
 शतकणपरिमितैकाहुतिः कार्या कंशूनां कणशतपरिमिता। दध्नास्त्रिपर्वर्त्तिपरिमिता। ह्यो र्यजमानस्य पत्न्या वा
 संनिधाने पुत्रादिना होतव्यं। कस्यापि सर्वथा असंनिधौ पुत्रादि रपि जुहुयात्। उच्यते होमे होत होम्य समिदि स्वनिय
 मो नास्ति। अनपश्य पत्न्या यदि गर्भमात्मनो वां कृतितदा गर्भोत्पत्तिपर्यंतं वा संवत्सरपर्यंतं वा दधितं दुल्लाक्षताना
 मेवान्यतमेन पूर्वाहुतिं पत्नी जुहुयात्। तत्रैवं प्रयोगः। संकलांतपर्युक्षणांते यजमान एव जुहुयात्। ततः पत्नी य
 जमानं गृहीतं उपयमनकुशां गृहीत्वा स्थातो दक्षिणहस्तेन होमद्वयं च दक्षिणजान्वाच्य जुहुयात्। अने
 न मंत्रेण। पुमां सोमित्रावरुणौ पुमां सावश्विनाचुओ। पुमानिन्द्रश्च सूर्यश्च पुमां संवर्त्ततां मयि पुनः स्वाहा।
 इदं मित्रावरुणाभ्यां मग्निभ्यामिंद्राय सूर्याय च। ततस्तमे चोपयमनकुशां गृहीत्वा तत्राहुतिं यजमानो जुहुयात्।

१ ॥ श्रद्धां मेधां यशः प्रसां विद्यां बुद्धिं बलं श्रियं जायु चं तेज आरोग्यं देहि मे हय गृहवः ॥ १

ततो जपः नमस्कार एव च। उच्यते शिंपने दं नंवारिणामणि कस्य तु। पादप्रक्षालनं सत्त्वा ब्राह्मणानुपविश्य
च। प्राणायामत्रयं सत्त्वा कालज्ञानं तथैव च। गोत्रं च पितृनामानि श्राद्धं संकल्पं च। प्रातःपुजा ततः श्राद्धं संध्यापा
सनमेव च। अपरेणोपविश्याग्नेः पत्न्या साद्धं उच्यते। उच्यते। प्राणायामत्रयं सत्त्वा कालज्ञानं तथैव च। होमसंकल्प
नं सत्त्वा रुष्यादिस्मरणं ततः। देवतानामभिधानं पात्राण्यासादयेत्ततः। कुशासनं समितक्षेपः पर्युक्ष्या शिंचवाग्य
तः। प्रदीपे शौभवे द्योमो नस्तस्य जपेदिति ॥ ॥ इति प्रयोगपद्धतौ होमविधिः ॥ ॥ अथ पक्षादिकर्मप्रयोग उच्य
ते। तत्र प्रथमप्रयोगे आधानसमनंतरं प्रातः प्रतिपदि शुक्लायां वा सखायां प्रातर्होमानंतरं रवरस्तानादग्नेरेव
देवा मुच्यते पंचभू संस्कारान्विधाय महानसे स्थाप्य प्राद्वार्य रवं उवेश्व देवान्मार्थपात्रं च कार्यं। ततो ब्रा
ह्मणानामभ्यमाध्यानिर्वाहमानं नद्यां सत्त्वा ग्रहपाकप्रोक्षणं देवतार्चनं निर्णेजनां तान्यं च मग्नयज्ञांश्चदिति

॥१७॥

॥१७॥

२ मंतिवसलो देवता प्रथमयोः सोऽयम एवेव यथोक्तिनो
२ तृतीयश्चातिदेवता चतुर्थस्य चरणाः सन्ति

अद्वैते वैश्वदेवे तु स्वाती पाशाः प्रसीतिताः ॥ अन्यत्र पितृयज्ञाच्च सोऽपराद्धेयतस्मृतः ॥

यादिप्रयोगे पूर्वाह्णे पक्षादिकर्मसत्त्वापंचमहायज्ञाः कार्याः निर्णेजनांते आभ्युदयिकं श्राद्धं तत्र ब्राह्मणानुपवेश्य प्राणायाम
त्रयंकालज्ञानंच सत्त्वाभ्युदयार्गाभ्युदयिकं श्राद्धं मातररजनसर्वकर्महंकरिष्ये। ततो मातररजनं श्राद्धं च ततः रुचिः सभा
र्यः प्राप्नुयुः पश्चादसेरुपविश्य प्राणायामत्रयंकालज्ञानंच। सत्त्वापरमेश्वरशीतये पौर्णमासिकं दार्शिकं वा पक्षादिकर्म
हंकरिष्ये। तत्र पूर्वणब्रह्मलोगमनं अग्रेरुत्तरतः पावासादनं पवित्रेदे। मन्मथी आज्यस्वातीताम्रमयि चरुस्वातीपाल्वा
समीधः प्रांचावाचारौ समिद्धतमे आज्यभागौ वरोदक्षिणा एतान्वैकल्लिकान्यदार्थानहंकरिष्ये। तत्र पक्षादिकर्ममंत्रा
णां प्रजापतिरुषिः ते च छंदो हिनालिं गौरा देवता होमे विनियोगः। स्वन्नोऽधमे। मत्स्वन्नोऽयाम्नायेयेते शतमिति मंत्रा
णां वामदेव रुषिः त्रिष्टुछंदः सविता विष्णुर्विश्वे देवा मरुतः। त्वर्का देवताः अनादिष्ट होमे विनियोगः। उडु तममिति सुनः शोप
रुषीः त्रिष्टुछंदः वरुणे देवता पाशो न्मोवे विनियोगः। तत्र प्रजापतिं इंद्रं अग्निं सोमं यता देवताः आज्ये नोऽग्निं सोमोऽग्नी
ॐ भूर्भुवः स्वरिति महाव्याहृतिनां प्रजापतिरुषिः क्रमेश गायत्र्युक्षि गृहानुष्टुप् अग्निर्वी पुरुषे

पुनः सोमोऽग्निर्वी

११९८॥

षोमौ अथ दक्षिणे अग्निं विष्णुं इन्द्राग्नी एताः प्रधानदेवता अरुणा विश्वान् देवान् भूतगृह्यान् आकाशं एताः यन्त्रिभिश्च
 णा अग्निं प्रजापतिं विश्वान् देवान् एता देवताः वैश्वदेवान् नेन अग्निं स्वष्टं सतं वैश्वदेवान् च रुशेषेण अग्निं वायुं सूर्यं अमी
 वरुणो अग्नीवरुणौ अग्निं वरुणं सवितारं विष्णुं विश्वां देवान् मरुतस्वर्कान् वरुणं प्रजापतिं एता देवताः आर्ज्येन अग्निं पुष्टं
 संवयं संवयं संवयं संवयं दंतं पापीनां पतिं ये मे प्रजासु पलो मयं तिग्रा मे वसंत उवार एते ते तान् एता बलिभिश्च अरुणा
 ता अंगप्रधानार्था देवताः अस्मिन् कर्मण्यहं यक्ष्ये बहुवरुणं प्रणीता प्रणयनं परिस्तरणं पात्रासादनं तं अनुष्ठिषं
 वैश्वदेवान् आसादनं हंत कारादि सर्वं ते नैव कार्यं पवित्रकरणं प्रोक्षणी संस्कारः पात्रप्रोक्षणं असंयरे प्रोक्षणी नि
 धानं आज्यादिनिर्वापः आज्यादिश्रयणं वराचरो अश्रयणं पर्यग्निकरणं चरोरेव श्रयणं स्तुवः संस्कारः १३
 दासनं सुभयोः क्रमेणोत्तरत उत्पवना घाज्यसंस्कारः प्रोक्षणाः प्रहृत्य सवनं उपमनादानं समिधाधानं पर्युक्षणं

११९८॥

य

पवित्रयोः प्रणितास्तु निधानं जाम्बा च्य ब्रह्मणो न्वारं नः स्तुवेण होमः । ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये नममेति अंते सर्वे
 त्यागांते इव्यप्रक्षेपः सोक्ष्णसंस्त्रवप्रक्षेपः । सर्वत्र ॐ इन्द्राय स्वाहा इदं मित्राय । ॐ अग्नये स्वाहा इदं मग्नये नमः ॐ सो
 माय स्वाहा इदं सोमाय । ततश्च रुचिधारणं स्तुवेण वदाय । ॐ अग्नये स्वाहा इदं मग्नये । ॐ अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा इदं
 मग्नीषोमाभ्यां नमः । अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा इदं मग्नीषोमाभ्यां । इति पौर्णमासे प्रधानदेवताः । अथ दर्श । ॐ अग्नये स्वाहा
 इदं मग्नये । ॐ विश्वेवे स्वाहा इदं विश्वेवे । ॐ इन्द्राग्निभ्यां स्वाहा इदं मित्राग्निभ्यां । उत्तरउच्यत्र समानं । ॐ ब्रह्मणे स्वाहा
 इदं ब्रह्मणे । ॐ प्रजापतये स्वाहा । ॐ प्रजापतये । विश्वेभ्यो देवेभ्य स्वाहा इदं विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । ॐ द्यावापृथिविभ्यां स्वाहा
 इदं द्यावापृथिविभ्यां । ततस्त्यग्रे रुत्तरतस्त्रिणिवन्तिहरणानि प्राक्संस्थान्युदक्संस्त्रानि वास्तुवेण । ॐ विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । इ
 दं विश्वेभ्यो देवेभ्यः । ॐ भूतग्रहेभ्यो नमः । इदं भूतग्रहेभ्यः । ॐ आकाशाय नमः । इदं आकाशाय । एतेषां त्रयाणां संस्त्रवक्षेपे
 न कर्तव्यः ।

ततो वैश्वदेवान्मभिघार्य। सुवेणहोमः॥ ॐ अग्नये स्वाहा॥ इदमग्नये॥ ॐ प्रजापतये स्वाहा॥ इदं प्रजापतये॥ ॐ विश्वेभ्यो
 देवेभ्यः स्वाहा॥ इदं विश्वेभ्यो देवेभ्यः॥ एतोषां निसि संवत्सरा सिद्धकारं मतात्। नेच्छति संस्रवाः वेचि देशे देवान्महे
 मतः॥ क्वालीपाकैश्च देवान्मस्योत्तमादींस्तिसृषु अनांभः॥ अग्नये स्विष्टसुते स्वाहा॥ इ
 दमग्नये स्विष्टसुतये॥ उदकोपस्पर्शः॥ ततो भूराद्यान्वाहुतयः॥ ॐ भूः॥ ॐ भुवः॥ ॐ स्वः॥ त्वन्नः॥
 नस्यन्नः॥ अयाश्चाग्ने॥ यतेशतं॥ उदुत्तमां प्रजापतये॥ इति नो वाहुतयः॥ संस्रवप्राज्ञानं॥ पवित्रा
 भ्यां मार्जनं॥ अग्नौ पवित्रं पवित्रं प्रतिपत्तिः॥ ब्रह्मणेवरत्नं॥ ब्रह्मण्यस्य पक्षादिर्भर्मणो गतया विहि
 तोयं चरः॥ प्रतिगृह्यतां॥ प्राणिबोद्धेन संभक्षः॥ ततो यो ह्यादृशत्विति ब्रह्मणो जपः॥ प्राणि
 ताविमोक्षः॥ आपः॥ शिविति संवेण॥ इमिगतस्य उदकस्य वंदनं॥ चरशेषेण वाह्यतो बलिहरणं॥

उपलिसे शुचौ देशे प्राक्कुरु उदकं नंदं वास्तु वेणु कार्यं नमः किये इंद किये नमः पुड् केवसे वयसे
 नमः नमः शुक्राय हस्तं दत्ताय पापीनां पतये इंद शुक्राय हस्तं दत्ताय पापीनां पतये ॥ नमो ये मे प्रजा
 सुपलो भयंति ग्रामे वसंत उत वार एतेभ्यः इंद ये मे प्रजा सुपलो भयंति ग्रामे वसंत उत वार एते
 भ्यः ॥ नमो कुरुवलिसे यो हरामिस्वस्ति मे कुरु प्रजा मे ददतु इंद मेभ्यः मलिकोदकेन चर शेषमा
 क्राव्य ततो ब्राह्मण भोजनं अनुच्छिष्टपात्रेन ब्राह्मणपादपक्षालनं उपवेशनं अर्चनं अ
 न्नपरिवेषणं ॥ ब्राह्मण अस्य पक्षादि ब्रह्मर्षी गतया विहितं भोजनं संपद्यतां मलिकोद
 केन संवत्सः अनुच्छिष्टैश्च देवान्मे न निर्यश्राद् ब्रह्मयज्ञः हनकारः देवता नैवेद्यं
 वलिहरणानि अनुच्छिष्टैश्च देवान्मे न कार्यानि मातृविसर्जनं एवं पौर्णमासिकं
 दार्शिकं च पक्षादि ब्रह्मया च जीवं प्रतिपदि पूर्वा णे कार्यं देवा दारम वशाद्वा प्रतिबंधात्
 पौर्णमासिक पक्षादि ब्रह्मसंभवे दार्शिक पक्षादि ब्रह्मयाः सर्व कर्मिश्चिदिने अनादि च सत्ता

कार्यं एवं दारिद्र्यं पक्षादिकर्मणोर्मासिकपक्षादिकर्मकालात्पूर्वं अनादिष्टं सत्त्वाकार्यं तत्राप्यसंभवे
 लोपः लोपे अनादिष्टं उपवासः प्रायश्चित्तं संलुप्तपक्षादित्रयलोपेषु न नाथानं एते पक्षादिक
 र्मणीस्तत्रे अनो यो रां रभापवर्गलुक्षणाः संबधो नास्ति व्याधानानंतरं यातु प्राप्यते प्रतिपत्ति
 थिः शुक्लावाप्यसिन्नातस्यां प्रातर्होमे स्मृते स्मृति रवरादभ्येकदेशात्तु एतच्छ्रुत्वा प्यमहानसे
 स्त्रापयित्वा पचेदन्नं भक्षय्यमिहेष्यते निमंत्रणं च विप्राणां नमनं मध्याह्निं च ततः देवता
 रजनं पंचमहायज्ञांश्च निर्वपेत् निर्लेजनांते विप्राणां पादप्रक्षालनादिकं आद्यं च मार्तरश्च
 स्यात्सप्ततीर्थः शुचिस्ततः संकल्पं च विष्णुं च शशिं च द्रोणं च देवताः देवतानामभिधानं
 ततो ब्रह्मरुतिस्तथा प्रणीतादिविमांसांते वाचस्त्री वलिपंचयं वा विष्णुचतुसं स्यात्ततो ब्रा
 ह्मणेभ्यो जने अनुद्धिं चैर्न पावेन हंत कानादिवंततः यातु मार्तगणाः सर्वे इति मार्तविस
 र्जने ॥ अथ पिंडपितृयज्ञः ॥ स च श्रौतोप्यनाहिताग्नेरप्येषः इति वचनादौपासनि

सतिवरनकादयेरेकेशं ३

नोपि प्राप्तः रतरस्याधिकाराभावान् सखचंद्रादर्शनेऽअमावास्यायां अपराह प्रमीतपितृवस्यैव सता
वसथस्य भवति तत्र प्रथमप्रयोगे उपविष्टेषु ब्राह्मणेषु प्राणायामकालज्ञाने गौत्रपितृनामोच्चारंच सत्ता
पिंडपितृयज्ञारंभनिमित्तं आधानसमनंतरं प्राणायाममावास्यायां प्राप्तर्हमे सते सुदुर्यमहानसे
इत्या नदी आर्द्रार्थं दर्श आर्द्रार्थं च पावकदयं कार्यं ततो माथ्या निर्वृत्तैश्च देवेभ्यो जनाते निर्वृत्य आ
भ्युदयिष्ये आर्द्रमातरजनैश्च मंहं करिष्ये मातरजनैश्च आर्द्रं च समाप्य शुचिः सभार्यः पश्चाद
ग्नौ उपविश्य वीरप्राणायामान् सत्ताऽग्नौ सत्तारतो दक्षिणादिमुखे उपविश्य ततः प्राचीनावीतीव
रणं नीवीबंधनं तद्यथा वामभागे परिधानां गवस्तदशानां वहिरुपग्रहं संज्ञोपनं नीवीबंधनं
कालज्ञानं परमेश्वरप्रीतये पिंडपितृयज्ञमंहं करिष्ये ततोऽग्निमपरेण पात्रासादनं दक्षिणेन च
रेखाभरणं एतन्ममिति पिंडदानं सूत्राद्युदमानि एतान् वैद्वन्निष्कान् पदार्थान् अहं श्री
ष्ये पिंडपितृयज्ञं मंत्राणां प्रजापतिर्ऋषिः अग्नयव्यवाहनाय सोमाय पितृमतय इति द्वयजु
षी अग्निः व्यवाहनः सोमः पितृमान् अमेण देवते अपहता इति यजुहुः असुरारक्षा इति देव

॥२१॥

ताः येरूपाणीतिविष्टुष्टुदः पितरोदेवताः अत्रपितरतिपितरोदेवताहतीष्टुदः नमोवः
पितरतिष्टुदः गृहान्तरतिष्टुदः पितरतिष्टुदः पितरतिष्टुदः पितरतिष्टुदः पितरतिष्टुदः
देवताः उज्ज्वलमितिष्टुदः पितरतिष्टुदः पितरतिष्टुदः पितरतिष्टुदः पितरतिष्टुदः
यानेजपेअंजलीकरणेजपेस्त्रदानंमध्यमपिंडप्राशनेअपानिषेवेअमेष्टुदः तत्रअ
त्रिंशव्यवाहनं सोमं पितरंमंतं चरुणा काश्यपसगोत्रं अस्मत्पितरं देवदत्तशर्माणां वा
श्यपगोत्रं अस्मत्पितामहं यज्ञदत्तशर्माणां काश्यपगोत्रं अस्मत्पितामहं अग्निदत्त
शर्माणां श्रीहिमयैः पिंडैरहं यज्ञे आग्नेयकोणमारभ्य अग्नदक्षिणेन दक्षिणाग्रे दक्षि
पश्चिमेन पाश्चात्तान् अग्निमपरेण चैतन् दक्षिणायाणी प्राकृबिलानि प्राक्
रुद्रानि उत्तरेण चैतन् ॥ प्रागग्राणि दक्षिणाविलानि दक्षिणां नक्षत्रानि उत्तुरवन्तं रुद्र
शर्पंचरुपात्रं उदके ग्राज्यं मेष्टुदः वज्रं उदपात्रं सरसं छिन्नानि श्रीहिमयस्तं उदपात्रं
स्रग्नाणि चेति ततः चरुपात्रादानं सव्ये गृहीत्वा दक्षिणाहं कौनपाग्रसहितान्ते उदपात्रं

॥२१॥

२ आदाय विकलेन स्त्रियादानं तूष्णीं गृहणं अवहनं तिष्ठतः ससत्कृतिकरणं सारतंडुलानादाम्
 अपसव्यं यथा भवति तथाप्येवैतीर्थेन च सपात्रे अभ्यात्मं प्रक्षिपेत् तत्र तथैवासादितो दकारोक्तः अथ
 अथणं अपणं मेक्षणेन चालु रखा ३४ छित्तं च न अपयेत् ३५ छित्तस्याभिघारणं उदासनं द
 क्षिणतः अपादक्षिणेनानयने सव्यजालुनिपातः मेक्षणेन होमः अग्निमध्ये प्रथमाहु
 तिः तस्य दक्षिणतो द्वितीया उभयोः पुरस्तादक्षिणाय मेक्षणं ॐ अग्रये कव्यवाहनाय स्वा
 हा ३६ मग्नय कव्यवाहनाय ॐ सोमाय पितृमते स्वाहा ३७ सोमाय पितृमते मेक्षणं प्रक्षेपः
 स्मृतेन अपाहता इत्यनेन मंत्रेणाग्निमपरेण दक्षिणेन चालु रखा करणं वज्रेण उदकं उपस्पर्शेत्
 येन पाणीत्यनेन मंत्रेण चालु रखायां दक्षिणतः उल्लुक्कनिधातुं पुनः अपस्पर्शं उदकपात्रे
 ण अवनेन च दक्षिणसंस्पर्शं चालु रखायां काश्यपगोत्रं अस्मत्पितः देवदत्तशर्मन् अवनेनिक्ष
 काश्यपगोत्रं अस्मत्पिता महयस दत्तशर्मन् अवनेनिक्ष काश्यपगोत्रं अस्मत्पिता महयस दत्त
 शर्मन् अवनेनिक्ष उदपात्रे चालु रखायां दक्षिणसंस्पर्शं प्रतिप्रयोगं विनिर्णीयेत् लेखायां द

क्षिणयाणं उपस्तरं सदा दधिन्नानां च सदा स्यपि उत्रयं दत्त्वा सदा दधिन्नानामुपरि
 पिंडदानं काश्यपगोत्रं अस्मत्पितः देवदत्तशर्मन्मयततेन स्वयाश्च काश्यपगोत्राय अस्म
 त्रिदेवदत्तशर्मणे नमः काश्यपगोत्रं अस्मत्पितामहाय यज्ञदत्तशर्मन्मयततेन स्वयाश्च
 देवकाश्यपगोत्राय अस्मत्पितामहाय यज्ञदत्तशर्मणे नमः काश्यपगोत्रं अस्मत्पितामहाय
 अस्मिदत्तशर्मन्मयततेन स्वयाश्च काश्यपगोत्राय अस्मत्पितामहाय
 अस्मिदत्तशर्मणे नमः अत्र पितर इति जपः उदसुरव आ धामधारणादास्ते आ
 रक्ष्यामीमदं तेति जपः सर्ववदवने जननीं विविमर्जनं नमो व इति षट्सुखं जलिव
 रणं गृहान्म इति जपः एतद् पितर इति मंत्रेण विविमर्जनात् सूर्याग्निप्रतिपिंडं ददाति
 तुर्जमिह्यपानिनयनं पिंडं मृते पिंडोद्धारणं स्वाध्यायं अवशा ए सदा दधिन्नानाम
 द्यौषधेः उदसुवस्य च ततः सद्यश्चरणं उदकोपस्पर्शनं यानुमात्तगण इति मातृ
 विमर्जनं ततो दर्शनाद्यंतदंते निह्यश्राद्धं वा ब्रह्मयज्ञः हतकारः देवतानैवेद्यं बलि

हरणानिवायसादीनां ब्राह्मणभोजनं चेति ॥ आधानानंतरं प्राप्ताया मायाया
भवेदिति प्रातर्होमेन तेन स्यात्स्वरादग्निं समुद्धरेत् पृथक्पात्रद्वयं कार्यं नादी
दर्शार्थमेव च निर्यनिर्हो जनतस्यान्मातरो नादिकृततः उपविश्य स पत्निकः
प्राञ्चुरेवो मे परेण तु प्राणायामत्रयं कृत्वा ततो दक्षिणदिश्वरवः उपविश्यो तारे
णाग्नेरपसव्यं करोत्यथ नीवी बंधं स्मरेत्कालं संकल्प्य विवर्त्तिकाः स्था
दिस्मरन् कार्यं देवताभिहितं स्तथ परितस्तरणमग्नेश्च पात्रासादनमेव च
मुसलोत्तरवत्क्षुप्य चरपात्रं जले घृतं मेधेन च ततो वज्रं वारिपात्रं तथै
व च सरसं दधिनादभ्यर्च्य ब्रीहयः सरसमेव च सरसं ज्यप्लुति कृत्य
क्षिप्याभ्यामभ्यर्च्यैव कारणं गृहीत्वा चरपात्रं तान् स्तं दूला न्यारिसे च येन
इषं कृते घृतं क्षिप्त्वा तमुवाच स तु दक्षिणे अंशं दक्षिण्यमाहृत्य दक्षिणा

शाश्वतो गृहीतः जानुमन्वाच्यस्य च मे क्षणेन जुहोति सः आहुती मे क्षणं
 स्य लेखा वरुणमुत्तुक् अ वतिज्य च लेखायां स द्वाद्विन्न संस्तुतिः ॥
 विं उक्तं जपोऽत्रेति ह्यंङ्ङास्ते सुधारणात् आख्यामी मंङ्ङेतेति जह्या
 भूयो वने जन नीयी विसं सने कुर्यादंजली नूषट्गृहान्न जप येन द्वाद्वि
 न्नवापि जलं चोर्ज्जमिति ह्यिपेत् विं उक्तं ह्यपात्रे ताने च जिघ्रेत्स्य यं प्रभुः
 अंत एव प्रवासादाव व आणं विलुप्यते स द्वाद्विन्न दर्श श्रुप्रास्ये द्योतता
 ल्लुक् लेखा स व्यस्तो दं बुविस्तृजन्मात्तं गणं दर्श श्राद्धं च निर्यं च
 लयज्ञः सहंतवः नैवेद्यं बलिदानादिभ्यो जपं चैत्यं यं त्रसः मातरौ नादि
 व श्राद्धं तथा मातरि सज्जने प्रायोगे प्रथमे चैतत् त्रितयं न पुनः क्वचित् ॥
 विं उक्तं स्य मावास्या एवं सुरय कालो न गौणः कालोक्ति अतस्त्वमावास्या

मध्वर्षुर्षजमानोवा॥अग्निमष्टाकपालेनपुरोजशेन॥अग्नीषो
मावंतराज्येनोपांशु॥अग्नीषोमावेकादशकपालेनपुरोजशेन॥रो
सद्योहंयक्ष्ये॥तत्रपंचदशोवजः॥यवैर्योगः॥व्रीहिभिर्वा॥ममा
ग्नेपक्षः॥उत्तमेकालेव्रतोपायनं॥एकेचनवैकल्पिकपदा
र्थास्तः॥ऋत्विक्प्रत्ययेनमयावधारिताः॥ॐममाग्नेवर्चो
विहवेष्वस्तुवयंसेधानास्तन्वंपुषेम॥मह्यंनमंतांप्रदिशश्च
तस्त्रस्त्रयाध्यक्षेणएतनाजयेम॥आहवनीयेसमिधमाधौदे
ति॥तूष्णींदितियां॥एवमितरयोरग्न्याः॥महाव्याहृतिभिर्वा॥

॥२॥

गार्हपत्यदक्षिणाग्न्याहवनीयेषु॥तूष्णीवा॥गार्हपत्याहवनीयदक्षि
णाग्निषु॥युगपत्समिदाधानंमंत्राभावात्॥अहनिमालं समेयुनेव
र्जयेत्॥संकल्पः॥अमावास्यायामशिरं वपनंवा॥अग्निमष्टा
कपालेनपुरोजाशेन॥विष्णुं अंतराज्येनोपांशु॥इंद्राग्नीदादशक
पालेनपुरोजाशेन॥श्वोहं यध्ये॥सान्नाय्यपथोरं द्रं पयसा दध्ना
चेति विशेषः॥ततो वै श्वदेवः॥ततः पिंउपितृयज्ञः॥दर्शश्चा
दंप्रातरिष्टिः॥सद्यो वापौर्णमास्यां॥षण्मासं॥ब्रह्मयजमा
नयोः॥प्रणीतापत्योश्च॥उदङ्मुखो यजमानः॥प्राङ्मुखं ब्र

॥२॥

माणं वृणीते ब्रह्मिष्ठं ॥ ॐ भूपते भुवनपते महतो भूतस्य पते ब्रह्मा
 णं स्वा वृणीमहे ॥ वृतो जपति ॥ ॐ अहं भूपतिरहं भुवनपतिर्म
 हतो भूतस्य पतिर्भूर्भुवः स्वर्देव सवितरेते स्वावृणते ब्रह्मस्य
 तिम ब्रह्माणंतदहं मनसे प्रब्रवीमिमनो गा यत्रैगा यत्री त्रिष्टु
 भे त्रिष्टुप जगत्ये जगत्सनुषु भे नुष्टुप्र जा पतये प्रजापति
 विश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मस्य ति देवानां ब्रह्माहं मनुष्याणां ॥ ॐ
 वाचस्पतये यज्ञं गोपाय ॥ इत्याह ॥ ब्रह्मा ॥ ॐ गोपायामि ॥ अप
 रेण वाहवनीयं दक्षिणाति कामति ॥ ॐ अहं वै विषव्यो दतस्ति

रहं २

॥५॥

छान्यस्य सदने सीदयोऽस्मिन् एव कतरः ॥ ब्रह्म स न मीक्षते ॥ ब्रह्म सद
ना तृणं निरस्यति ॥ ॐ निरसाः पाप्मा संहते न यं द्विषाः ॥ उद० ॥
ॐ इदमहं ब्रूहस्ततेः सदसि सीदामि प्रसूतो देवेन स वि
त्रोते दग्धये प्रब्रवीमि तद्वायवे तष्ट धियै ॥ ब्रह्म सदने
आहवनीयमभिमुख उपविशति ॥ वाग्यतः ॥ आनुयाज
प्रसवाद्भागपरिहरणादिवा ॥ गार्हपत्यमुतरेणोदपात्रं नि
धायालभते ॥ ॐ भूतस्याभूतकरिष्यामि ॥ ब्रह्म ज्ञेयः प्रणेष्या
मि ॥ यजमानवाचं यच्छे ॥ ॐ प्रणयजशं देवतावर्द्धयच्छंता

पश्चाद्यजमानो वेदिस्थः ४

॥३॥

कस्य प्रष्टे यजमानोऽस्तु ॥ सप्तः सषीणां सुवृतां यत्र लोकस्त
त्रेमं यज्ञं यजमानं च धेहि ॥ ॐ प्रणय ॥ प्रणीताः प्रसौति ॥ अनुज्ञा
तउत्तरेणाहं वनीयठः संप्रति निदधातिकस्येति ॥ ॐ कस्त्वा
युनक्ति स० क० तस्मै स्वायुनक्ति ॥ तृणैरग्नीन् परिस्तीर्य पुर
स्तात्प्रथमं ॥ द्विषः पात्राणि सठः सादयति यजमानो वा ॥
शूर्पाग्निहोत्रं हवणी ॥ स्फ्यः कपालानि ॥ शम्या वृक्षाजिनं ॥
उत्तूरवलमुसलं ॥ दृषदुपलं ॥ पात्री पवित्रं छेदना निचा ॥
पवित्रं उपवेषश्च ॥ आज्यस्थान्युपसर्जनी पात्रं च ॥ कुशमु

॥५॥ पिरन्वाहार्यपात्रं च ॥ वेदितुं मन्त्रि-
 तं ॥ उपभृच्च ॥ ध्रुवा स न्नहनावच्छादनानि च ॥ परिचयो विधेयौ
 च ॥ आज्यपुरोजशपाशौ च ॥ होतृषदनं शतावदानं च ॥
 औषधंप्राशित्रहरणे च ॥ अन्वाहार्यतंडुला अंतर्दानकं
 च ॥ पूर्णपात्रं पक्षे समिदयं च ॥ रध्मावर्हिषोरुपकल्प
 नीयं षड्वत्तं च ॥ गार्हपत्यस्य पश्चात्स्फेयो पहितायां पाश्या
 मौषधकरणं ॥ कर्मणे वा मिति पूर्वाग्नि होत्रहवण्यादाय ॥
 ॐ कर्मणे वां वेषाय वां ॥ आददे ॥ वाचं यध्वति ॥ तयोरेव प्रत

पनंप्रत्युष्टं निष्टसमितिवा॥ॐ प्रत्युष्टं रक्षः प्रष्टा अरातयः॥
 उद॥॥ गच्छतु बत रिक्षमिति॥ॐ उ बत रिक्षमन्वेमि॥ प्रपण
 स्यपश्चादुबविश्य॥ धूरीषा रोहणानि पात्री बिले जपति॥
 ॐ धूरसिधूर्वधूर्वते० काषीत्॥ॐ विष्णुस्याक्रमतां॥ प्रैक्षतः उ
 रुवा तायेतिह विष्ट्यात्॥ॐ उ रुवा ताभव॥ अपहतमिति निर
 स्य लयन्यत्॥ॐ प्रपहतं रक्षः॥ उद॥॥ अविद्यमानेभिर्म
 शेत्॥ यधंतामिस्यालभते॥ॐ यधंतां पंच॥ देवस्य चेति गृह्णा
 त्याग्नेयं चतुरोमुष्टीन्॥ॐ देवस्य स्यासवितुः प्र० हस्ता॥ या॥

॥५॥

ॐ अग्नये जुष्टं गृह्णामि ॥ प्रथमं ॥ ॐ देवस्य ० हस्ताभ्यां ॥ ॐ अ
ग्नये जुष्टं ॥ द्वितीयं ॥ ॐ देवस्य ० भ्यां ॥ ॐ अग्नये जुष्टं ॥ तृतीयं ॥
तूष्णीं चतुर्थं ॥ इवमग्नीषोमीयं ॥ ॐ देवस्य ० भ्यां ॥ ॐ अग्नीषो
माभ्यां जुष्टं गृह्णामि ॥ प्रथमः ॥ ॐ देवस्य स्वा ० ॥ अग्नीषोमा
भ्यां जुष्टं गृह्णामि ॥ द्विः ॥ ॐ देवस्य ॥ अग्नीषोमाभ्यां ॥ तृतीयं ॥
तूष्णीं चतुर्थं ॥ यथा देवतमन्यत् ॥ भूताय खेति शेषाभिर्मर्शनं ॥
ॐ भूताय स्वा नारातये ॥ परिशेषयामि ॥ स्वरिति प्रकीर्तते ॥
ॐ स्वरभि विधेयं ॥ दृढं तामिसुस्थानं ॥ ॐ दृढं तं तांदुर्याः

॥५॥

एधिव्यां॥ ग० सुर्वतरिक्षमिति॥ ॐ उर्वतरिक्षमन्वेमि॥ अ
पणस्यपश्चात्सादयति एधिव्यास्वति॥ ॐ एधिव्यास्वा
नामो० रक्ष॥ कुशौ समावपशीर्णाग्नावनंतर्गर्भौ कुशौष्णि
नतिपवित्रेस्थइति॥ ॐ पवित्रेस्थो वैष्णव्यौ॥ ह विर्ग्रेहदया
मपः० स्थाताभ्यापुसुनातिसवितुर्वरुति॥ ॐ सवितुर्वः प्र
सवतुसु० रश्मिभिः॥ ताः स्थानंतरेयोः सव्ये वृत्तादक्षिणे
नोदिंगयति देवीरापरति॥ ॐ देवीरापोऽग्नेगुनोऽग्ने
पु० युयमिंद्रमवणीध्वं वचतूर्यै॥ प्रोक्षितास्थेति तारांप्रोक्षणं॥

॥ ६॥

नोचमन्येकत्वा

ॐ प्रोक्षितास्थिः ॥ विष्णुः ॥ ब्रह्मरुविः प्रोक्षिष्यामि ॥ ॐ प्रोक्ष
यज्ञं देवताकधेहि ॥ ॐ प्रोक्ष ॥ अग्नये स्वाग्नीषोमाभ्यां चैति ॥
ॐ अग्नये स्वाजुष्टं प्रोक्षामि ॥ ॐ अग्नीषोमाभ्यां स्वाजुष्टं प्रोक्ष
मि ॥ पात्राणि देव्यायेति ॥ आदौ वज्रं ॥ ॐ देव्याय कर्मणे शुंघ
ध्वं देवयज्या ये यद्वा शुद्धाः पराजघ्नु रिदं वस्तु ध्यामि ॥
तमेव सव्ये कृत्वा ॥ ब्रह्माजिनो लूखलमुसल शम्या दप
पल शूर्प पाशु पवेष कपालानि ॥ ॐ देव्याय ब्रह्माजिनं ॥
ॐ देव्याय लूखलं ॥ ॐ देव्याय मुसलं ॥ देव्यां शम्यां ॥

॥ ६॥

॥ॐ देव्या० वृषदं॥ देव्या० उपलं॥ ॐ देव्या० सूर्प॥ ॐ देव्या० पात्री॥ ॐ
 देव्या० उपवेप॥ ॐ देव्या० कपालानि॥ आज्यस्थाल्यादीनां यथासा
 दितपात्राणां प्रोक्षणं॥ ॐ देव्या० आज्यस्थाली॥ ॐ देव्या० उपस
 र्जनीपात्रं॥ ॐ देव्या० य० कुशमुष्टिं॥ ॐ देव्या० य० अन्वाहार्यपात्रं॥
 ॐ देव्या० य० वेदित०॥ ॐ देव्या० अभि०॥ ॐ देव्या० योत्रं॥ ॐ देव्या०
 सुव०॥ ॐ देव्या० जुह०॥ ॐ देव्या० उपमृतं॥ ॐ देव्या० ध्रुवा०॥ ॐ देव्या०
 सन्नहनावधरादनानि॥ ॐ देव्या० परिधीन्॥ ॐ देव्या० विधस्यौ॥
 ॐ देव्या० आज्यं॥ ॐ देव्या० पुरोडाशपात्रौ॥ ॐ देव्या० होतृषदनं॥

वज्रवर्जमान्यं

॥६॥ ५ ॥ अवधूतं रक्षोवधूताः अरातयः ॥ ६ ॥ प्रत्यग्वीवमास्तुणा सदित्य

ॐ देव्याः ॥ तावदानं ॥ ॐ देव्याः ॥ ओषधं ॥ ॐ देव्याः ॥ प्राशित्रहरणे ॥
ॐ देव्याः ॥ अन्वाहार्यं तं तुलान् ॥ ॐ देव्याः ॥ अंतर्कानं कटे ॥ ॐ देव्याः ॥
पूर्णपात्रं ॥ ॐ देव्याः ॥ पथो समित् ॥ असंरेप्रोधाणा निर्धाय ॥ शर्मा
सीति कृष्णा जिनादानं ॥ ॐ शर्मासि ॥ अपेयपात्रे ज्योवधूनो
वधूनो सवधूतमिति ॥ ॐ अदित्यास्त ॥ वेत्तु ॥ सव्या अन्ये नि
दध्यास्तुलस्वलमद्रिरसीति ॥ ॐ अद्रिरसिबानस्पयः प्रतित्वा
दित्यास्तवेत्तु ॥ हविरावपस्यग्नेस्तनूरिति ॥ ॐ अग्नेस्तनूरसि
वाचो विसंजनं देववीतयेत्यागृह्णामि ॥ वाचं विसृजते चर्युर्व

वाविसर्गः ॥ विष्णवे नमः ॥

॥७॥

शर्मासि ॥ ६ ॥

जमान ॥ ब्रह्म मा वेति मुसलमाते ॥ ॐ ब्रह्म द्वा वा सिवानस्पत्यः ॥
सः इदमि स व द धा ति ॥ ॐ सः इदं देवेभ्यो ह विः शमीष सु शमि
शमीष ॥ ह विष्क दे ही ति त्रिराक यति ॥ अतः पत्यव हं ति ॥ अन्यो
वाः क यति स ति ॥ आ ह सं न्यो द ष दु प ले कु कु टो सा ति त्रिः शम्य
या द्वि द ष द ठः स व दु प लो ॥ ॐ ह विष्क दे हि ह विष्क दे हि ह विष्क द हि ॥
ॐ कु कु टो सि म धु जि ॥ जे ष ॥ अग्नी ध स्तू ष्मी क उ नं ॥ वर्ष
व द म सी ति नू र्प मा द ते ॥ ॐ वर्ष व द म सि ॥ प्रति चे ति ह वि
रु द प ति ॥ ॐ प्रति च्चा वर्ष व द वे तु ॥ परा पूत मिति निष्पु ना ति ॥

॥८॥

ॐ परापूत ईरक्षः परापूता अरातयः ॥८६॥ वायुर्वरति विवि
नक्ति ॥ अवायुर्वी विवि नक्तु ॥ तुषसमर्पणं ॥ तूष्णीपुनः कंउनं ॥
शूर्पादानं ॥ ह विरुद्धपनं ॥ निष्पवनं ॥ विवेकीकरणं ॥ तुषस
मर्पणं ॥ सर्वं तूष्णीमेव ॥ अपरुतमितितुषान्निरस्यति ॥ ॐ अ
परुत ईरक्षः ॥८६॥ देवोवरति पात्राया मिमंत्रयते ॥ ॐ दे
वोवः सविता हि० पाणिना ॥ त्रिः फलीकरोति ॥ कंउनं ॥ शूर्पा
दानं ॥ ह विरुद्धपनं ॥ निष्पवनं ॥ विवेकीकरणं ॥ कणनिधानं ॥ ३॥ देवे
भ्यः शुभधमि स्येके ॥ फलिस्सकणाच्चीदधाति ॥ षेपैजोपधाने युगपत् ॥

॥८॥

पेषणमध्वर्युः॥७॥ उपधानमग्नीत॥ धृष्टिरसीयुपवेषमादाय॥
ॐ धृष्टिरसि॥ अपाग्नः इत्यंगारान् प्राचः करोति॥ ॐ अ
पाग्नेः अग्निमा० सेध॥ आदेवयजमिस्यंगारमाहृत्य॥ ॐ आदे
वयजं वह॥ कपालेनावध्यादयति ध्रुवमसीति॥ ॐ ध्रुवम
सिद्धिवीद०॥ वधाय॥ सव्यांगुल्या शून्ये गारं निदधाब्र
ह्मेति॥ ॐ अग्ने ब्रह्म गृह्णीष्व॥ धरुणमिति पश्चात्॥ ॐ
धरुणमस्यं तरिक्षं द०॥ वधाय॥ सव्यांगुल्या शून्यं॥ ॐ अ
ग्ने वष॥ पुरस्ताद्वर्जमिति॥ ॐ धर्वमसिद्धिवं द०॥ हव०॥ वधाय॥

॥९॥ सव्यांगुल्या ५०॥ ॐ अग्ने ब्रह्म गृह्णीष्व ॥ विश्वाभ्यर्ति दक्षिणतः ॥
 ॐ विश्वाभ्यस्वाशाभ्य उपदधा मि ॥ सव्यांगु ॥ ॐ अग्ने ब्रह्म गृह्णीष्व ॥
 समं विभज्य दक्षिणत एव मुने रतश्चित्तस्येति ॥ ॐ चित्तस्यो धी
 चितः ॥ सव्यांगु ॥ ॐ अग्ने ब्रह्म गृह्णीष्व ॥ तूष्णीवा ॥ एव मे का
 दशाब्नीषोमीयस्याधिकं दक्षिणतः ॥ ५२ गूणामित्यंगारै रभ्यूह
 ति ॥ ॐ ५२ गूणामंगिरसां तपसा तप्यध्वंश ॥ उपसर्जनी रधि श्र
 यति ॥ रुद्धा जिनमादत्ते पूर्ववत्प्रति रुद्धा जिनं ॥ शमासीति रुद्धा
 जिनादानं ॥ ॐ शमासि ॥ अपेत्य पात्रेभ्यो वधूनोऽय वधूतमिति ॥
 ॐ अवधूतं रक्षो वधूता अशतयः ॥ ५४ ॥ प्रसूनी वमास्तृणा

प्राणितोद क्रमादिच

॥९॥

स्यादित्यास्त गतिः॥ॐ॥ अदित्यास्त गतिः प्र० वेत्तु॥ सव्या मून्येति
 दधाति॥ तस्मिन् दृष्टं दधिषणासीति॥ॐ॥ दधिषणासि पर्वती प्र
 तित्यादित्यास्त वेत्तु॥ पश्चाच्छ्रम्यामुपोरुस्य दीचीदिवरति॥ॐ॥
 दिवस्कं भभीरसि॥ दृष्टं दधिषणासीति॥ॐ॥ दधिषणासि
 पार्वतेयी प्रतित्या पर्वती वेत्तु॥ धान्यमसीति तं उल्लो नो य्य॥ॐ॥ धा
 न्यमसिधिनु हि देवान्॥ पिनष्टि प्राणा यत्येति प्रतिमत्रं॥ॐ॥ प्रा
 णायत्यापिनष्टि॥ॐ॥ उदानायत्यापिनष्टि॥ॐ॥ व्यानायत्यापिन
 ष्टि॥ पिष्यमाणेषु निर्वपस्यन्यो महीना मित्या ज्यं॥ॐ॥ महीनां पयोसि॥
 अर्द्धपीष्टे ब्रह्मणा ज्यनिर्वपः॥

महिनामिता

॥१०॥

वे दोसितियजमानो वेदं कसेति ॥ अं वे दोसियेन चंदे ॥ भूया ॥ दीर्घा
मितिकृष्णा जीने प्रोहति ॥ अं दीर्घा मनु प्रसि ॥ पाणीना ॥ चक्षुषे हो
तीक्षते ॥ अं चक्षुषश्चाक्षे ॥ पाया ॥ सपवित्रायां पिष्टान्याव
पति देवस्य चेति ॥ अं देवस्य स्वास ॥ भ्यां ॥ संवपामि ॥ अपणस्यप
श्चादुपविशयंत वेदिवा ॥ उपसर्जनीशनयस्यन्यः पवित्रा
भ्यां प्रतिगृह्णीति समापइति ॥ अं समापः ओष ॥ च्यंतो ॥
संयौतिजनयस्ये चेति ॥ अं जनयस्ये स्वास योमि ॥ समं विभ
व्यास ॥ हरिन्नालभत इदमग्नेरिदमग्नीषोमयोरिति ॥ इद
मग्नेः ॥ इदमग्नीषोमयोः ॥ यथा देवतमन्यत् ॥ ऋषेस्तेत्याज्यमधिप्रयति ॥

॥११॥

ॐ इषेत्वा अधि श्रयामि ॥ चर्मो सीति पुरो जा शं यु ग पत् ॥ ॐ ध
 मो स्पि विश्वा युः ॥ १५ ॥ उरु प्रथा इति प्रथयति यावत्को पालमनति एथुं ॥
 ॐ उरु प्रथा उरु प्रथस्यो रते यज्ञपतिः प्रथतां ॥ १६ ॥ अग्निष्टस्य द्वि
 रग्निष्ट शति ॥ ॐ अग्निष्टे लचं माहि ऽः सीत् ॥ २ ॥ पिष्टले पापन
 यनं ॥ पाच्यं गुलि प्रक्षालनं ॥ पर्याश्विकरो यंत रित रक्षो त रि
 ताः अरातयः इति सहाज्यं ॥ ॐ अंत रित ऽः रक्षो त रिताः अरा
 तयः ॥ १७ ॥ देवस्येति श्रपणं ॥ ॐ देवस्य सवि ता श्रपयतु
 ब्रूषिष्टे बिनाके ॥ १८ ॥ मा जे रित्या लभते ॐ मा जे मा संविकथाः ॥ १९ ॥

निनयति

॥११॥ अतमेरुरिति श्रुतावभिवासयति प्रस्मानावेदेनोपवेषेणवा॥
ॐ अतमेरुर्यं भूयात् ॥ १ ॥ पाञ्चांगुलिप्रक्षालनमाप्तेऽयानिनय
ति ॥ अभितय्य ॥ प्रसगसंस्थदमानं त्रितायसेति प्रतिमत्रं ॥ प्रा
चं स्वननं ॥ प्रत्यंच निनयं ॥ ॐ त्रितायस्या ॥ निनयामि ॥ इदं त्रिता
यं ॥ ॐ दितयस्या ॥ निनयामि ॥ इदं दिताय ॥ ॐ एकतायस्या ॥
निनयामि ॥ इदं मेकताय ॥ अन्वातायेंदक्षिणाग्नावचिप्रय
ति ॥ अत्रवाव्रतोपायनं ॥ अपरेणाहवनीयं वेदिं स्वनति ॥ अंगु
लस्वातां व्यानमात्रं पश्यत् ॥ प्रथमः ॥ दितायः ॥ तृतीयः ॥ चतुर्थः ॥

॥११॥

अरली प्राची ॥ प्र० दि० त० ॥ पुरस्तात् ॥ प्र० दि० त० ॥ अपरिमितांवा ॥
 प्राक्प्रवणा मुदग्वा ॥ मध्यं सं गृहीतां ॥ अग्निमजितो ॥ सोमो
 णीच ॥ २ ॥ वैदिं परिह्य अग्नीधः ॥ विततीये ग्नीदुत्तरतः ॥ उक्तेरं
 करोति ॥ देवस्य स्वेति स्पृष्टमादाय स तृणं स अध्वर्युः ॥ ॐ देव
 स्य ह्यसंभ्यां ॥ आददेध्वरवृतं देवेभ्यः ॥ स व्येवृत्वा ॥ दक्षिणेना
 लभ्य जपतींद्रस्य बाहुरिति ॥ ॐ इंद्रस्य बाहु० तो वधः ॥ वेद्यां त
 णं निदधात्युदकुप्येवैवर्मासीति ॥ ॐ एथिवैवर्मासी ॥ ए
 थिविदेव यजनीतितृणं तर्हि ते प्रहरति ॥ ॐ एथिविदेव यजसिषं ॥

॥१२॥ ब्रजंगधेतिपुरीषमादत्ते॥ॐ ब्रजंगधगोष्ठानं वर्षतु तदतिवेदिपेक्षते॥
 ॐ वर्षतु ते द्यौः॥ बधानेत्युरेकशेति॥ॐ बधान देवसंमौकु॥
 अपाररुमिति द्वितीयं प्रहणाति॥ॐ अपाररुं पृथिव्यै० सम॥
 उद०॥ ब्रजंगधेतिपुरीषमादत्ते॥ॐ ब्रजंगं० न॥ वर्षतु० ते॥ॐ व
 र्ष० बधाने०॥ॐ बधान०मौकु॥अभिन्यस्यत्यग्नौ दुक्तरमररो
 दिवमिति॥अररो दिवं मापसः॥उद०॥द्रक्षस्तदतिरतीयं॥ॐ
 द्रक्षस्ते द्यां मास्वन्॥ब्रजंग०॥ॐ ब्रजंगधगोष्ठानं॥वर्षतु०॥ॐ
 वर्षतु ते द्यौः॥बधानं॥बधान०मौकु॥तूष्णीं चतुर्थं ऽसहणं॥

॥१२॥

ॐ त्रेषु मे न त्वा चंदसा परि गृह्णा मि ॥ ॐ जागते न त्वा चंदसा परि गृह्णा मि ॥

पुरीषादानं ॥ वेदिप्रेक्षणं ॥ उक्तेरेकरणं ॥ ब्रह्मन्पूर्वपरिग्रहं परि
गृहीष्या मि ॥ ॐ ब्रह्मस्पते परि गृह्णा ण वेदि ॥ सुगो वो देवाः सदना
नि सं त्वस्यां बहिः प्रथता ॥ साध्यं तरहि ॥ स्रष्टृषि वी देवी देव्य
स्तु देवता वर्द्धय त्वं नाकस्यष्टयजमानोऽस्तु ॥ सप्तशो
धे हि ॥ ॐ परि गृह्णा ण ॥ दक्षिणतः पश्चादुत्तरतश्च स्फ्येन गा
यत्रेणेति प्रतिमंत्रं ॥ ॐ गायत्रेण त्वा चंदसा परि गृह्णा ॥ वेद्यां त्रि मि ३
रुद्धिरव्या ॥ आहूतं रविः ॥ हस्तानीह रवाः संभ्रशति ॥ ॐ पृथ्वीनां
मूला मुधेत वै ॥ खनति ॥ अत्र वेदि खननं यथोक्तं ॥ अभ्याखननं ॥

॥१३॥

ब्रह्मनुत्तरं परिग्रहं परिग्रह्या मि ॥ ब्रह्मा ॥ ॐ ब्रह्मस्य ते परि॥
धे हि ॥ ॐ परिग्रहा ण ॥ सुस्मास्यो नोर्जस्वतीति प्र ति मंत्रं पू
र्ववत् ॥ ॐ सुस्माचासि शिवाचासि ॥ ॐ स्योनाचासि सु
षदाचासि ॥ ॐ ऊर्जस्वतीचासि पयस्वती ॥ पूराकुरस्ये च
यनुमार्ति ॥ ॐ पुराकुरस्य विरूपो यजंते ॥ अध्येधिवे
दिं प्रोक्षणी धारय स न्यो घ स्फ्य मु घ म्याह ॥ ॐ प्रोक्षणी
रासादये ध्वं बहि रूप सादय सुचः संमृद्धि पत्नी षि सन्नद्या
ज्येनो देहि ॥ वेद्यां प्रोक्षणी निर्दधाति ॥ दिषतो वध इति स्फ्य

॥१३॥

मुदं च प्रहरति ॥ ॐ द्विष तो वधोसि ॥ अवनित्यपाणी अपरेण
प्रणीतास्फ्यं निदधाति ॥ २ ॥ अवावर्हि ॥ पूर्वमिधुं प्रणीताद
क्षिणेन वाहस्य ॥ वेदाममपधिद्य ॥ सुवंप्रतय्य पूर्ववद् ॥ ॐ
प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टाः अरातयः ॥ ३ ॥ वेदाग्नै रंतरतः प्राक्सं
माष्टु निशितरतिः ॥ ॐ अनिशितोसि सपत्नक्षि द्वाजिनं
त्यावाजेध्याये समज्जि ॥ ४ ॥ विपर्यस्य बहिर्मूलैः प्रागु
क्रम्य प्रतय्य प्रतय्य प्रयच्छेति ॥ ॐ प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टाः अ
रातयः ॥ ५ ॥ अनिशितेति सुचः ॥ ॐ अनिशितोसि स०

॥१४॥

जिनीया • जिम् ॥२॥ ॐ प्रयुष्ट • तयः ॥ उद • ॥ एवमुपभृत् ॥ ॐ अ
निशिता • जिनी • जिम् ॥२॥ प्रयुष्ट • तयः ॥ उद • ॥ ध्रुवाच ॥ ॐ
अनिशिता • जिनी • संमा जिम् ॥२॥ ॐ प्रयुष्ट • तयः ॥ उद • ॥
तूष्णीप्राशित्रहरणं ॥ पात्रीच ॥ चशब्दादिजपात्री ॥ संमार्ज
नान्यपास्यत्याहवनीये प्रासनमेके ॥ पत्नी ॥ सन्नत्यति
प्रत्यक् दक्षिणत उपविष्टा गार्हपत्यस्य मुजयोक्त्रेण
त्रिवतोपरिहस्य धीवा सोदित्यैरास्तेति ॥ ॐ अदित्यैरा
स्नासि ॥ दक्षिणं पाशं मुतरे प्रतिमुच्योर्द्धं मुहुहति विष्णो

॥१४॥

"सवितुस्त्या प्रसवः पुषु० रस्मिभिः॥ प्रोक्षणी अ पूर्ववत्सवितुर्वरति॥
 वैष्णवति॥ ॐ विष्णोर्वैष्णोसि॥ नमंयिकरोति॥ ऊर्जेत्वेत्या
 जमुदास्य॥ ॐ ऊर्जेत्या॥ उदासयामि॥ पत्न्या ज्यमवेक्षयत्य
 दध्यैनेति॥ पत्न्या ज्यमवेक्षस्य॥ ॐ अदध्यै न त्याचधुंजुपे॥ य
 वैष्णो करोत्यपरं प्रोक्षणीभ्यः॥ सवितुस्त्या ज्यमुपुनाति॥
 ॐ सवितुर्वः प्रसवः पुषु० रस्मिभिः॥ आ ज्यमवेक्षते ते जोसी
 तियजमानो वा॥ ॐ तेजोसि शुक्रमस्य मृतमसि॥ सुवेण ज्यम
 ऋणं चतुर्जुका धामनामेति सव्यं मंत्रः॥ ॐ धामना मासि प्रयं देवा
 नामना धृष्टं देवयजनमसि॥ प्रथमः॥ द्वितीयः॥ तृतीयः॥ चतुर्थः॥

॥१६॥ अथ उपमयल्लपोनु याश्चेत् ॥ ॐ धामनामोऽसि ॥ प्रः ॥ दिः ॥ तः ॥
 चः ॥ पंः ॥ ॥ सः ॥ अष्टमः ॥ ध्रुवायां च जुहुवत् ॥ ॐ धामना
 मा ॥ मसि ॥ प्रः ॥ दिः ॥ तः ॥ चः ॥ ॥ स्थात्य पसरं ॥ ॥ रधे प्रोक्षति वि
 स्रुस्य ॥ ब्रह्मन्निधमं प्रोक्षिष्यामि ॥ ॐ प्रोक्ष यज्ञं ॥ धे हि ॥ ॐ
 प्रोक्ष ॥ ब्रह्मो सीति प्रतिमंत्रं ॥ ॐ ब्रह्मो स्या खरे षोऽन्नयेत्या
 जुष्टं प्रोक्षामि ॥ वेदिं च ॥ ॐ वेदि रसि बहिषे त्या जुष्टं प्रोक्ष
 मि ॥ बहि प्रतिगृह्यान्नीध्रात् ॥ वेद्यां ब्रह्मा पुरस्ता द्वेयि ॥
 ब्रह्मन् बहिः प्रोक्षिष्यामि ॥ ॐ प्रोक्ष यज्ञं दे ॥ धे हि ॥ ॐ प्रोक्ष ॥

॥१६॥

ॐ बर्हि रसि सुगन्धस्य जुष्टं प्रोक्षामि ॥ शेषं मूलेषूपसि च त्रयं दित्यै व्युं
दमिति ॥ ॐ अदित्यै व्युं द नमसि ॥ पवित्रे निधाय प्रणीता सु ॥
बर्हि विस्वस्य ॥ पुरस्तात् सारग्रहणविघ्नो रिति ॥ ॐ विघ्नोस्तु
पोसि ॥ तूष्णीं ब्रह्मणे प्रदाय ॥ अन्यै रवे चोद्यै ॥ संवहनं विस्व
स्य ॥ दक्षिणस्यां वेदिं प्राणो निधाय ॥ अन्यै रव चोद्य ॥ आप
न्नं स्पर्शनं निरस्य तू ॥ वेदिं स्पर्णात्पूर्णे म्रदसमिति त्रिवृत् ॥
ॐ ऊर्णे म्रदसं स्पर्णा मि स्वा सखां देवेभ्यः ॥ ३ ॥ समिप्रस्त
शदनं ॥ आहवनीयं कल्पयति ॥ उपर्युपरि प्रस्तारं धारयन् ॥

॥१६॥ उ० मुकेउदूहति॥ प रि धी न्म रि द धा ति॥ म ध्य म द क्षि णो त्ते रान्मं ध
 र्व॥ इ ति प्र ति मंत्रं॥ ॐ गंधर्व स्था वि श्वा व सः प० ई डि तः॥ ॐ इंद्र स्य वा
 रु र सि द क्षि णो वि० ई डि तः॥ ॐ मि त्रा व रू णो त्ते रतः प० ई डि
 तः॥ प्र थ मं प रि धि ष्ठि स मि धो प स्पृ श्य वी ति हो त्र मि त्य द धा ति॥
 ॐ वी ति हो त्रं त्वा क० ध्य रे॥ अ नु प स्पृ श्य दि ती या थ स मि द सी
 ति॥ ॐ स मि द सी॥ सूर्य स्वे ति ज प त्या ह व नी य मी क्ष मा णः॥ ॐ
 सूर्य स्वा पु र स्ता ता तु० श स्ये॥ आ व स्य वे दिं ब हिं ष स्त णे ति र
 श्मी नि द धा ति स वि तु रि ति॥ ॐ स वि तु र्बा हू स्थः॥ त योः प्र स्त ॐ ई

॥१६॥

सृष्ट्या सुर्णमदसमिति ॥ ॐ ऊं ऋं मृदसं स्यात् सृष्ट्या मिस्वा सस्यं देवेभ्यः ॥
 अग्निनिदधात्यावावसव इति ॥ ॐ आत्वावसवोरुद्रा आदित्याः सदतुः ॥
 सव्या मृत्ये जुहं प्रतिगृह्य निदधाति घृताचीती ॥ ॐ घृताच्यसि जुहूनी
 म्ना से० सीद ॥ इतरां वेदोपग्रहेण ॥ ॐ घृताच्यस्युपभृता म्ना से० सीद ॥
 ध्रुवांच ॥ ॐ घृताच्यसि ध्रुवानाम्ना से० सीद ॥ स्थाल्यपसरणं ॥ पुरो
 जशयोर्विभस्मीकरणं ॥ पुरो जशपाच्यौ स्थापनं ॥ तयोरुपस्तारः ॥ तत्र स्थ
 मिद्यारः ॥ पुरो जशवमिद्या यो द्वयोः पस्ती णे निधायानक्ति ॥ उदासवै ॥
 अतानां तु पूर्वणे ॥ उदासितानामपरेण ॥ कपालसंख्या ॥ प्रथमं दि० ते० च०
 पं० ॥ ष० ॥ सं० ॥ अष्टमं ॥ प्र० ॥ दि० ॥ ते० ॥ च० ॥ पं० ॥ ष० ॥ सं० ॥ अ० ॥ नव० ॥ द० ॥ इकादशं ॥ प्राणदानं ॥
 अयस्ते प्राणः पशुषु प्रविष्टो देवानां शमनुयो वितस्थे ॥ आत्मन्या सोमधृत
 वानि भूत्याग्निं गच्छत्यर्जमाना यविद ॥ ॐ यस्ते प्राणः पशु० भूत्या

॥१॥ ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ यथा देवते मन्यते ॥ प्रत्यनक्ति कपालानि ॥
 यानि धर्मकपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः ॥ पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायुवि
 मुचतां ॥ तूष्णीं वा ॥ संख्ययोदासयति ॥ प्रथममुदासयामि ॥ दि० ॥ ते० ॥
 च० ॥ पं० ॥ ष० ॥ स० ॥ अष्टममुदासयामि ॥ प्रथममु० ॥ दि० ॥ त० ॥ च० ॥ पं० ॥ ष० ॥ स० ॥
 अ० ॥ न० ॥ द० ॥ इकादशमु० ॥ दा० ॥ प्रियेण धाम्नेति ह्रवीं षिवेद्यां कृत्वा ॥ आ
 ज्यस्थां लीपूर्ववक् ॥ ॐ प्रियेण धाम्ना प्रिये ॥ सदआसीद ॥ ३ ॥ ध्रुवा ॥ असद
 न्निति सर्वा इत्यालभते आज्यस्थां लीपूर्ववक् ॥ ॐ ध्रुवा ॥ अदन्तं यज्ञ
 पतिं पाहि मामिहान्मानमालेभते ॥ ॐ पाहि मां यज्ञं न्य ॥ उद० ॥ अत्र वा व्र
 तोपायनं ॥ अंतरेणा पराग्नीं गत्वा परेणाहवनीयं प्राद्विष्टुन्नग्निमीक्ष
 माणो पठु स्पृश्य व्रतमुपैत्य गे व्रतं पश्यदमहमिति वा ॥ ॐ गे व
 ते पते व्रतं चरिष्यामि तर्ध के यंतं मे राध्यतां ध ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ॥१॥

॥ श्री ॥ होतपदं कृत्वा परेण वेदि ॥ श्री णिवोत्तरेण ॥ होतरे हि ॥ होता
 होत्रं क रिष्यन्स चरेण प्रविश्य ॥ अ ध्वयुः इ ध्मात्स मिधमादाय ॥ ॐ
 अग्नये समिध्यमानायानुब्रुहियाह ॥ होता परेणाहवनीयं प्राङ्नि
 वृन्ध्वयुः प्रेषितो ब्रह्मन्सामिधेनीरनुवक्ष्यामि ॥ ब्रह्मा ॥ प्रजा
 पतेनुब्रूहि यज्ञं देवता वर्धय त्वं ना ॥ धे हि ॐ अनुब्रूहि ॥ ब्रह्म प्रसू
 तौ गुलिपर्वीगमं ॥ ॐ सः ॥ हितं ॥ हृदयदेशे जलिं प्रतिष्ठाप्य
 दक्षिणं च पादं वेद्याः श्री णि समं कृत्वा घ्रावापृथिव्योरंतरमीक्ष
 माणा नमः क्रंदं जपेत् ॥ ॐ नमः प्रवक्त्रे नमः ॥ तु पवक्त्रे नमः ॥ द्रष्टु

॥१८॥

नमोनुर्यात्रे॥ कः इदमनुवक्ष्यति सः इदमनुवक्ष्यति कः आर्त्विज्यं
करिष्यति सः आर्त्विज्यं करिष्यत्येवः प्रपद्ये यजुः प्रपद्ये साम
प्रपद्ये ब्रह्म प्रपद्ये नातीर्धं दसं मातरं प्रपद्ये भूः प्रपद्ये भुवः प्रप
द्ये स्वः प्रपद्ये भूर्भुवः स्वः सर्वं प्रपद्ये॥ संतन्वन्ति वमेनु ब्रूहि॥
इत्याह यजमानः॥ अंगुष्ठाभ्यां चाववांधते पाद्याभ्यां वा॥ इद
महं पंचदशैर्नवज्रणभ्रातृव्यमवधे॥ ताता त्रिहिं वो दे पा० वा
शुमहा व्याहृति री पूर्वीः सामिधेनीः प्रणवे नार्द्धर्चशः सं
दध्यादन्यत्राप्यर्द्धर्चैव स्येत्॥ प्रतिप्रणवमाधा नः० समि ॥१८॥

वः इति प्रा गतः सर्व मिध्म मेव कवर्ज मनु या जा श्वे त् ॥ ॐ हिं ३ ॐ मर्धु
 वः स्वशं ३ प्रवोवा जा अ मिध्वोह विष्मं तो च ता च्या देवां ३ जिगा ति
 सुम्न यो ३ प्रवोवा जा ० च्या ० म्म यो ३ प्रवोवा जा ० सुम्न यो ३ म ग्न आया
 हि वी तये मृ णा नो हव्य दा तये ॥ नि हो ता स सि ब हिं पो ३ त सा समिद्रि
 र डिः शे द्य ते न व र्द्ध या म सि ॥ ब ह धो चा य विष्मो ३ ७ सुनः पृथु
 श्र वा य्य म धो देव विवा स सि ॥ ब ह द ग्ने सुवी र्यो ३ मी डे न्यो न म
 स्थ स्ति र स्त मा ७ सि द र्श तः ॥ स मग्नि रिध्य ते ब षो ३ व षो अग्निः
 स मिध्य ते श्वो न देव वाहनः ॥ त ७ ह विष्मं त र्इ ड तो ॥ स मग्नि रिध्य ते

॥११॥

वषंणं लावयं वषं वषं णः समिधीमहि ॥ अने दी व्यतं ब हो ३ मग्निं दू
ते वणी महो हो तो रं वि श्व वेद सं ॥ अस्य यज्ञस्य सुक्त तो ३० समिध्य
मानो ॥ अध्व रे णिः पावक इन्द्राः ॥ शोचिः के शमो महो ३० समि
द्धो ॥ अग्न आहुत देवान्यक्षि स्वध्वर ॥ ह्यं हि हव्य वातु सो ३ मा
जु हो ता दु वस्य ताग्निं प्रयस्य ध्वरे वणी ध्वं हव्य वाहनो ३ मा जु
हो ० रे ० ह नो ० मा जु हो ता ० ह नो ० ३ म मे महो २ ॥ असि वा छिण भा
रत ॥ गवतम आ हिं रस आया स दे वे द्यो मन्विद्ध ॥ स पिष्टु तो वि
प्रा नु म दितः कवि शस्तो ब्रह्म सठं शि तो द्य तो ह व न प्र णी र्य शो ना ७२

॥११॥

पीरधराणामहोतातूणिहंयवाहु। स्यात्रंजुहर्देवानांचम
सोदेवपानोरी३१२वाग्नेनेमिर्देवांसंपरिभूरस्यावहदेवान्य
जमानाय॥ अग्निमग्नाः अश्वह। सोममो३वह। अग्निमाश्वह।
अग्नीषोमो३उपुंशु। आवह। उच्चैः अग्नीषोमावाश्वह।
देवाँ३॥ आज्यपा३आवह॥ अग्निहोत्रायावहसंमहिमा
नमाश्वह॥ आचवहजातवेदः सुयजाचयज॥ अनुवचनां
तेवेदेनाहवनीयं त्रिरूपवाज्य॥ सुवेणपूर्वमाद्यारमाद्यायाहि॥
मनसा॥ उपजापतेये स्वाहा॥ इदंप्रजापतेये नमः॥ अग्नि

॥२०॥

मग्नीसंमृदि। इध्मसन्नहनेरनुपरिधि संमार्ष्टुमेवाजजिदिति त्रि
स्त्रिःपरिक्रामेन॥ ॐ अग्नेवाजजिदो जंत्वा सरिष्यन्तं माजिर्मि॥ स
वन्मंत्रेण दिस्तु धमी॥ ॐ अग्नेवा० जिर्मि॥ संवन्मंत्रेण दिस्तु धमी॥ ॐ
अग्नेवा० जिर्मि॥ संवन्मंत्रेण दिस्तु धमी॥ ॐ अंतु धमीतुपरि॥ अपरमा
माहवनीयादंजलिं करोति॥ ॐ नमो देवेभ्यः॥ ॐ स्वधापितृभ्यः॥
दक्षिणउत्तानं॥ उद॥ सुयमेमरति जुहूपभ्यता वादाय॥ ॐ सु
यमेमेभ्यः यायास्तमस्कं० भियासं॥ उत्तरं जुह्वन्त्या दक्षिणा
तिक्रामयं द्रिणा विंक्ष्विति॥ ॐ अं द्रिणा विंक्ष्व मात्यावत्रे
मिषं॥ परिधीनपरेण संचरो होष्यतः सयेनेतो दक्षिणेनामुतः॥

॥२०॥

वसुमतीमित्यवस्थाप ॥ ॐ वसुमतीममनेते नमसि ॥ इत रं द्र इति जु
होत्युराद्यां रं ॥ ॐ इतरं दो वी र्यम ॥ ॐ स्वाहा ॥ इद मिं द्रा यनमम ॥ अ
सं ॐ स्य शी यन्नु चावे जु हा ध्रु वा ॥ समन त्ति सं ज्यो तिषे ति ॥ ॐ
सं ज्यो तिषा ज्यो तिः ॥ गच्छ तां ॥ निधा सु चो ॥ इतरं वे दो पम्न ह्ये ण ॥
आश्राव्य हो त्र वरणं ॥ र ध्म सन्न ह नान्या दा य ॥ ओ ३ श्रो ३ व य असु श्रो ३
षट् ॥ अथ प्रवृ णी ते ॥ अग्नि दे वो दैव्यो हो तौ देवा न्य क्ष दि दां श्चि
क्वि त्वा न्मनु ष्व भू रते वत् ॥ गव तम वत् ॥ आङ्गिर सवत् ॥ आया सवत् ॥
ब्रह्म णव दा च व क्ष द्राक्ष णा ॥ अस्य यज्ञस्य प्रा वित्ता रः ॥ अमुक शर्मा हो ते ॥

॥२१॥

मानुषः॥ इत्युच्चेः॥ इतत्वा देवस्य वितर्क्यते तन्निष्ठं तत्राद्यसहपि
त्रावैश्वानरेणाग्नेरूपं नृस्यते प्रचवदप्रचयज॥ वसूनां ७ रा
तौ स्यामरुद्राणामुर्व्याया ७ स्वादित्या अदितये स्यामानेह सो
जुष्टामद्यदेवैर्व्योवाचमुद्या संजुष्टं बलभ्यो जुष्टं नराश ७
साययदद्यतो त्वर्ये जिह्मचक्षुः परापतत् ॥ अग्निं वसुनरा
भ्रिया ज्ञातवेदा विचर्षणिः॥ ष एमो वीर ७ नृसस्यं त्वं मि
श्वष्टयिवीचापश्चवातश्चाहश्च रात्रिश्चैतामा देवता ॥ आर्तं
गोपायंतु ॥ आत्मानमात्मते ॥ उदको ॥ इद्रमन्वारमामहेतो

॥२१॥

तवर्वेपुरोहितं॥येनायन्नुत्तम ७ स्वर्देवाऽअंगिरसादिवं॥अध्व
 र्युमग्नीधंचसंमृशतिदक्षिणयोर ७ सयोःअध्वर्युःपाश्वेनहोता
 तोवसमृष्टाधुपविशीतः॥इध्मसेन्नहनान्यादायतैःसंमाष्टि
 मुस्वन्त्रिःप्रदक्षिणं॥संमागौसिसंमाप्रजयापशुभिर्ब्रह्म
 वचसेनचमृद्धि॥संक्षन्मंत्रेणदिष्टी॥ॐअपमागौस्त्रिपंमापा
 ष्मनापापेनचमृद्धि॥त्रिरप्रदक्षिणं॥उद०॥देद्रीमावतमन्वावर्ते॥
 स्याव्यप्रदक्षिणं॥होतृषदनातृणमंगुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्या
 मादायदक्षिणापरस्यादिशिनिरस्येत॥ॐनिरस्तःपरावसुःस
 हतेनवयंदिष्टः॥उदको॥इदमहमवीवेसोःसदनेसीदामि॥

॥२१॥

इत्युपविश्य जपत् ॥ विश्वकर्मेस्त नूपा असिमा मोदोपि हं मामाहि ॥
सिष्टमेषवां लोः ॥ इत्युदडे जपत् ॥ अग्निमीक्ष मा णो जपति ॥ विश्वे दे
वाः शास्तन मा य ये ह होता व ते ॥ मनवे यं निषद्य ॥ प्रमेब्रूत भागधे
यं यथा वो ये न पथा हव्य मा वो वहानि ॥ अग्निर्ही ते ति सुगा दपनं ॥
अग्निर्ही ता वे त्वग्नेर्ही त्रं वे तु प्रा वित्र ष सा धु ते यज मान देवतो ॥
सुगा दा पन स्यो ऽष्टै रु चा श नैः ॥ यो नि ष होता र म व थाः ॥ द्युत वती
मितुक्ते सुचा वा दा या ति क्रव्या प्रा व्या ह स मि धो य जे ति पंच प्र
या जा स मि द्ध त मे ॥ द्युवती म ध्व योः सुच मा स्य स्व देव युवं विश्व

॥२२॥

वासमीशमहेदेवाँ३॥ ईजे न्यानमस्यामनमस्या न्यजामयजिायान्॥ यजय
 जेतिशेषं॥ ध्रुवस्तिष्ठन्॥ पूर्वपूर्ववाग्निकामन्॥ ॐ३ आ३ वय॥ अस्तु औ३ षट्॥
 समिधो यज॥ ये३ यजामहे समिधः समिधो अग्न आ ज्यस्य व्यंतूवो३ षट्॥
 मा वषट्कारमाँ॥ आयुप्रमापीर्वागो जः स हो जो मयि प्राणा पानौ पातं॥ वागि
 तिवा॥ आत्मानमालभते॥ उद०॥ इदं समिध्यो नमम॥ इको मम॥ इका
 तस्य योऽस्मादेष्टि यंचवयं द्विष्म॥ त्रिषिमा भूया सं॥ ॐ आ३ वय॥
 अस्तु औ३ षट्॥ यज॥ ये३ य३ यजामहे तन्न नपादग्न आ ज्यस्य वेतूवो
 षट्॥ इदं तन्न नपाते नमम॥ यज॥ ये३॥ यजामहे नरा ः सो३ अग्न आ
 ज्यस्य वेतूवो३ षट्॥ इदं नरा श ः सायन ० द्यौ मम॥ देतस्य योऽस्मा

॥२३॥ न्दष्टि वंचवयं दिष्मः ॥ अपचि तिमान् नयासं ॥ ॐ आ ३ वय । अस्तु श्री ३
 षट् ॥ यज ॥ ये ३ यजामह ॥ इ ॐ अग्ने आ ज्यस्य यंतु वौ ॥ षट् ॥ इ दं मि ॐ
 नमम ॥ त्रयोमम ॥ तिस्रस्तस्य योऽस्मान्दष्टियं च वयं दिष्मः ॥ यशस्वी भू
 यासं ॥ उपभृत्तो जुक्तामानयत्यनवमशं श्यतु र्थं ॥ ॐ आ ३ वय । अ
 स्तु श्री षट् ॥ यज । ये । यजामह बर्हिरग्ने आ ज्यस्य वेतु वौ ३ षट् ॥ इ दं बर्हि
 ष नमम ॥ चत्वारोमम ॥ चतस्रस्तस्य योऽस्मान्दष्टियं च वयं दिष्मः ॥
 ब्रह्मवर्चसी भू यासं ॥ ओ आ ३ वय । अस्तु श्री षट् ॥ यज । ये ३ यजाम
 ह स्वाहाग्नि ७ स्वाहा सोम ६ स्वाहाग्नि ६ स्वाहा ॥ उपां । अग्ने पोमौ ॥
 उच्चैः स्वाहाग्ने पोमौ स्वाहा देवा ३ आ ज्यपा जुषाणा ३ अग्ने आ ज्यस्य यंतु वौ ३
 षट् ॥

॥२३॥

इदं मग्नेये सोमाया ग्नये^च अग्नीषोऽभ्यामग्नीषोमाभ्यां देवेभ्यः आज्यपेभ्यो ग्न
 ये स्विष्टकृते च नमः ॥ पंमम ॥ नतस्य किंच न योऽस्मान्नेष्टियं च वयं द्विष्टमः ॥
 अन्नादोभ्यासं ॥ इत्यजुक्तामिदधारणं ॥ ध्रुवायाः ॥ हविषः हविषः ॥ उपभृ
 तश्च ॥ आज्यभागाभ्यां चरति ॥ अग्नेये नुब्रूहि ॥ अग्निर्वेत्त्राणि जघन
 द्रुविणस्युर्विपन्यया ॥ समिद्धः शुक्रः ॥ आहुतो मू३ ॥ चक्षुरवर्तते सव
 षट्कारास्वनिधायावदायावदायध्रुवामिदधारयति पूर्ववत् ॥
 ध्रुवायाः प्रथमः ॥ ॐ आप्यायतां ध्रुवां हविषा घृतेन यज्ञं यज्ञं प्रति
 देवयदुः ॥ सूर्यायाः ॥ तुधोऽदिस्योऽपस्थः ॥ उरुधारायज्ञेऽस्मि
 न् ॥ द्विः ॥ ॐ आप्याय अस्मिन् रतीयः ॥ ॐ आप्याय च ॥ ॐ आप्याय अस्मिन्

ॐ

॥२४॥ पंचमंध्रवायां अतिक्म्या श्राव्या ओं श्रीश्वय अस्तु श्रौषद् अग्निं य
जयेद्यजामहेऽग्निं जुषां अग्निं राज्यस्य वेतूवौषद् इदं मग्नये नमः ॥
आग्नेयमुत्तरपूर्वदिः सोमायानुब्रूहि । खं सोमासि सप्ततिस्त्व
राजा तव त्रिता ॥ खं नद्रो असि क्रतो ३ ॥ पूर्ववदाज्यं ध्रुवायाः प्रथमः ॥
ॐ आप्यायतां दिः ॥ ॐ आप्यायतां ॥ ॐ आप्यायतां ॥ च ॥ ॐ आप्यायतां ॥
पंचमं ध्रुवायां अंतिं सोमं जयेति ॥ ओं श्रीश्वय अस्तु श्रौषद् सो
मं यजयेद्यजामहे सोमं जुषाणः सोमः आज्यस्य हविषो वेतूवौषद् ॥
इदं सोमाय नमः ॥ दक्षिणपूर्वदिः सोम्यं ॥ इति पौर्णमासिकावाज्यं
गौ ॥ अथ प्रधानयागः ॥ अग्नेयेनुब्रूहि ॥ अग्निर्मूर्द्धा दिक् ककुपति ॥

॥२४॥

पृथिव्याऽअयं॥ अपा० रे ता० सिजिन्व तों३॥ स्यात्ती तो जु कामु पस्तीर्थ॥
 आग्नेया न्मध्यासूवीर्दी॥ दिरवदानमहणं॥ प्रत्युपस्तरणं॥ क्षताभ्यंगः॥
 अतिक्रम्या आग्नेयाग्निं यजेति॥ ॐ आ३ वय॥ अस्तु श्रोषट्॥ अग्निं
 यज॥ ये३ यजामहे ग्निं भुवो यजस्य रजसश्च नेता यत्रानियुद्धिः सच
 से शिवाभिः॥ दिवि मूर्द्धानं दधिषे स्वर्षी जि कामग्ने च वृषे हव्यवा
 हां वौषट्॥ इदं मग्नये नमः॥ पुरोडाशा वंतरेणाग्नीषोमा उपा०
 आज्यस्य॥ उपा०॥ अग्नीषोमाभ्यां॥ अनुब्रूहि॥ उच्चैः॥ अग्नीषोमा वि
 मे म० सु० ऋणु तं वृषणा हवं॥ प्रति सूक्तानि हव्यं तं भवतं दाशुषे मयः॥
 ॐ उच्चैः॥ आज्यभागावत् गृहीत्वा॥ ध्रुवायाः प्रथमः॥ ॐ आप्या० दि०

॥२५॥

ॐ आप्या०॥ ॐ ॐ आप्या० चतु० ॐ आप्या० पचमं ध्रुवायां ॥ अतिक्रम्या
श्राव्याहाग्नीषोमोयजेति ॥ ओ श्रा३वया असु श्रो३षट् ॥ अग्नीषोमो॥ उपांशु॥
यज॥ उच्चैः ॥ ये३यजामहे अग्निं षोमो जुषाणावग्नीषोमावाज्यस्य वीतां॥
उपांशु॥ वो३षट् ॥ उच्चैः ॥ इदं मग्नीषोमाभ्यां नमम ॥ अग्नीषोमाभ्यामनु
ब्रूहि ॥ अग्नीषोमासवे सासहतीवनते गिरः ॥ संदेवत्रावभ्रवथो३स्था
लीतो जुका मुपस्तीर्य ॥ अग्नीषोमीयपुरोडाशाम्बध्यासुर्वार्द्धादि
रवदानग्नहणं ॥ प्रत्युपस्तरणं ॥ क्षताभ्यगः ॥ अतिक्रम्या श्राव्याहाग्नी
षोमोयजेति ॥ ओ श्रा३वया असु श्रो३षट् ॥ अग्नीषोमो यज॥ ये३य
जामहे षोमोयुवमेतानि दिविरोचनान्यग्निश्च सोमसकृत् अधतं ॥

॥२५॥

युव ई सिंधु ईर नि श स्तोर व द्या दग्नीषो मावमुच ते गृही तां वौ षट् ॥ इदं
मग्नीषो माभ्यां मम ॥ ३ ॥ अग्नये स्विष्टकृते नृ बृहि ॥ प्रेक्षे अग्ने दिवा जा ३ ॥ आग्ने
य व तू उप स्ती र्यी ॥ दिरवदा नग्न पं ॥ दिरभि धार पं ॥ नक्ष ताभ्यं गः ॥ याव
द्विरुत्तरा र्द्धो स्विष्टकृतेः ॥ अति क्रम्या आ व्या हाग्नि ई स्विष्टकृते य
जेति ॥ ओं ३ आ ३ वय ॥ अस्तु श्रो षट् ॥ अग्नी ई स्विष्टकृते यज ॥ ये ३ यजा
महेग्नि ई स्विष्टकृते मया उग्नि रग्नेः प्रिया धामान्य या इ सोमस्य
प्रिया धामान्य या उग्नेः प्रिया धामान्य या इ उपां ॥ अग्नीषो मयोः उच्चैः ॥
य प्रिया धामां या उग्नीषो मयोः प्रिया धामान्य या देवाना माज्य पानां प्रिया
धामानिय क्ष द क्षे ग्ने र्त्तुः प्रिया धामानिय क्ष त्वं म हिं मान मायज ता

॥ २६ ॥

मे व्याः षः कृणोतु सो अ ध रा जात वे दा जु ष ता ॐ ह वि रि मो अ णे वी त त मा
नि रु व्या ज स्त्रो व क्षि दे व ता ति म ष ॥ प्र ति न यी ॐ सु र धी णि व्यं तू वी ष ॥ इ द म
ग्न ये स्वि ष्ट कृ ते न म म ॥ अ स ॐ स्र ष्ठा मा हु ति मिः ॥ नि धाय स्तु चो ॥ इ ते रां वे
दो प ॥ उ द ॥ स र्वे षां ॥ संच र म भ्यु क्ष्य ॥ प्रा शि त्र म व द्य ति ॥ य व मा त्रं पि प्य
ल मा त्रं वा ॥ अ न्य त र त वा ॥ आ ज्य मु भू य तो वा ॥ अ ध्व र्युः संच रे ण ब्र ह्म ण
प्र द य ॥ ब्र ह्म णः ई क्ष णं ॥ ॐ मि त्र स्य स्वा च क्षु षा प्र ती क्षे ॥ इ ति प्रा शि
त्रं प्र ती क्ष ते म ति ग्न ह णं ॥ दे व स्य स्वे ति गृ ह्णामि ॥ ॐ दे व स्य स्वा स
वि तुः प्र ॐ ह स्ता भ्यां ॥ प्र ति गृ ह्णामि ॥ पृ थि व्या स्वे ति सा द य स पो ह्य
ब ह्मो ऽपि ॥ ॐ पृ थि व्या ना भो ॥ र क्ष ॥ पु न रा दा य दे व स्य स्वे ति ॥ ॐ दे व

॥ २६ ॥

स्य स्वास नस्ताभ्यां आददे। अनामिकां गुणभ्यां अग्नेष्टेति प्राश्ना
 ति। ॐ अग्नेष्टास्ये न प्राश्नामि। दंतैरनुपस्पृक्ष्य प्रक्षाल्य पौत्रं। स्वा
 सने उपविश्य। नाभि मालभते। याः अश्वं तदेव तास्तारददंश
 मयंतु स्वाहा कृतं जठरमिंद्रियगर्भं च सिनामेमा संष्टकथाः
 उर्ध्वं मेनाभेः सीदं द्रस्य स्वाजठरे सादयामि। अपउपस्पृश्य।
 इजं पंचावतां कारोति। उपस्तौर्यं। दक्षिणतो मध्याच्च। यवद्विः।
 स्विष्टस्तु ददा जायं। आग्नीध्रभागं पठं च ते ब्रह्मभागो ध्रुवायां॥
 यजमानभागं पूर्वाक्षादीर्घं प्रशीर्य पुरस्तात् ध्रुवायाः वेद्यां करोति॥
 इजं ह्येते प्रदाया अविस्त्रज न दक्षिणाति क्रामति। इति प्रतिगृह्य॥

॥२७॥

होतुरंगुलिपर्वणी अनक्ति ॥ ओष्ठयोर्निलिपेत् ॥ अधरमधरेणोत्तर
मुत्तरेण ॥ मनसस्पतिनाते हुते स्या आमीषे प्राणाय इति प्रथमं ॥ अ
वाचस्पतिनाते हुते स्या आम्यर्जुदा नाय इति द्वितीयं ॥ अवजिघ्रती
येके ॥ उद० ॥ अवात्तरे उमा दधाति पूर्ववत् ॥ प्रथमं ॥ द्वितीयं ॥ त० च०
नो तापंचमं ॥ रजं च प्रतिगृह्यसांगुलिभिरप्रसारिताभिरमुखिबुताभि
मुखमात्रेधारयन् ॥ सर्वे न्वारभन्ते उपांशु उपरुत ॥ रथतरुं स
हृष्टि व्योमं ॥ कृयतामुपरुतं वामदेव्यं संहत रिक्षेणोपमां वा
मदेव्यं संहत रिक्षेण कृयतामुपरुतं बृहत्सहृदि वायमां बृहत्सहृदि
वाकृयतामुपरुता गावः सहर्षभा उपमां गावः सहर्षभा कृयतातामुपरुताः
रथंतरुं सहृष्ट्या

॥२७॥

सप्तहोत्रासौम्येनाधरेणोपमाठः सप्तहोत्रासौम्येनाधरेणकृत्यतामुपहृतेडा
तत्तुरिरुपमा मिडातत्तुरिरुपमाकृत्यतामुपहृतः सखाभक्षउपमा७स
खाभक्षोक्त्यतामुपहृत७हेगुपमा७हेगृह्येयतामुपहृतोग्निरुपहृतः॥
उच्चैः॥ इडोपहृतोपहृतेडोपोऽअस्मौ॥२॥ इडोक्त्यतामिडोपहृता॥२॥ इडोपहृ
तेत्युच्यमानेआग्नेयंबर्हिषदंकराति। ब्रध्नपिन्वस्वायुर्मेधुध्वप्रजो
मेधुध्वपशूमेधुध्वब्रह्ममेधुध्वक्षत्रंमेधुध्वविशोमेधुध्वयोस्मा
न्देष्टियंचवयंदिष्मस्तस्यप्रजायापशुमिराप्तायस्व॥ तंचतुर्धासुखा॥
बर्हिषष्टिग्न्यआदिशति॥ इदंब्रह्मणः॥ इदंहोतुः॥ इदमध्वर्योः॥ इदम
ग्नीधः॥ अत्रपितरइतियजमानो जपति॥ ॐ अत्रपितरोमांयध्वं॥

॥२८॥

विस्मय ॥ ॐ अमीमदंतपि० षत ॥ एकैकमाहरति ॥ इदं ब्रह्मणे ॥ इदं होत्रे ॥ इदं
मध्वर्यवे ॥ इदं मग्नीधे ॥ भक्षाय समर्पयति ॥ मानवीद्यतपद्युतमैत्रावरुणी
ब्रह्मा देववृत्तो पुरुतो पुरुता देव्या ॥ मध्वर्युतुतामनुष्याः ॥ य इमं य
ज्ञमवा न्ये च यज्ञपतिं वज्रीनुपहृते द्यावापृथिवी पूर्वजे सतवरी
देवी देवपुत्रे ॥ उपहृतो यं यजमान उत्तरस्यां देवयज्ञायामुपहृ
तो भूयसि हविष्करेण उपहृतो देवाम ॥ इदं हविर्जुषंतामिति ते
स्मिन्नुपहृतः ॥ द्यावापृथिवीत्युच्यमाने अग्नीधे षडवतं प्रयच्छति ॥
तत्प्राशनं मे देन ॥ उपहृता पृथिवी मातोप० स्वाहा ॥ उपहृता

॥२८॥

द्यौषि तोप० स्वाहा॥ दिर तरस्यां देवययायाः मिसुर्यमाने मयी दमिति
यजमानो जपति॥ ॐ मयी दमिंद्र० पिषः॥ चतुर्द्वीकणादिसमर्पणाय
जमानस्य॥ इडा प्राशनम् चिजां यजमानस्य च॥ आ-चांतापरेण वेदि
मुपस्य शय पवित्रयोर्मार्जयंते सुमित्रियानरति॥ ॐ सुमित्रियान आ०
संतु०॥ ब्रह्मा होत्र चर्युग्नी ध्य जमानानां मार्जनं॥ यजमानस्य प्राणा पा
नौ पातमिति प्रस्तरे ते क राति॥ ॐ यजमानस्य प्राणा पानौ पातं॥ तूष्णी वा॥
अत्र वा ब्रह्मा प्रा श्राति॥ भागमस्मै परिहरति॥ ब्रह्म भागं ब्रह्मणे॥ य
जमानन भागं चां प्रोषिते॥ अन्वाहार्यमभिधार्य॥ उदमुदास्य॥

॥२९॥

अंतरा ब्रह्म यजमानो हृत्वा वेद्यां निधाया लभते ॥ ॐ प्रजापतेर्भागोऽस्य
जैस्वानपयस्वान्प्राणापानौ मे पाति स मा न व्या नो मे पा ह्य दान व्या नो मे पा
ह्युर्गस्य जै मयि धे ह्य क्षिति र सि मा मे धौ ष्टा अमु चो ष्ठीं लोक इ ह च
इति ॥ अस्याः इष्टेः संमध्यर्थे अन्वा हा र्यो दक्षिणा ब्रह्मा दय स च्छि जः
प्रतिऽगृह्य तां ब्रह्म न्य स्ते भागः स प्रतिऽगृह्य तां द्यौ स्त्वा ० हो तय स्ते भागः
स प्रतिऽगृह्य तां द्यौ स्त्वा द ० अध्वर्यो य स्ते भागः स प्रतिऽगृह्य ० द्यौ स्त्वा ०
अग्नी ध स्ते भागः स प्र ० द्यौ स्त्वा द दा तु पृथिवी सा प्रतिऽगृह्य क्ता तु इति
प्रतिऽगृह्य मया पि दत्ता पत्नी ॥ दक्षिणा दानं यजमानस्य ॥ सा दक्षिणा

॥२९॥

दग्धुदासयतिहविश्व॥ समस्योऽमुके । समिधमादायाह । ब्रह्मन्प्रस्थास्या
मि । समिधमाधायाग्निमग्नीत्समृद्धि । एतंतर्तिमत्रद्वयंब्रह्मप्रसूतोऽग्नी
समिधमादधाति ॥ ॐ एतंते देवसवितर्यं० मामव । मनोजूतिर्जु० ॐ अ
तिष्ठ । एषातरतिहोतानुमंत्रयते ॥ अजानतियजमानः ॥ ॐ एषाते ।
अग्नेसमि० महि । अग्नीधः समिदाधानं । संमार्ष्टिपूर्ववदपरिक्रा
मठः सवत्सवत्स्यस्स्रवा ७ समिति ॥ ॐ अग्नेवाज० सस्स्रवा ७ संवा
जजितठः संमार्ज्मि ॥ तूष्णीउपरि ॥ ब्रह्मानुशातोनुयाजैस्त्रिभिश्चरति ॥
औपश्रितठः समानीयातिक्रम्याश्राव्याह देवान्यजेति । ॐ प्रावय ॥

॥३०॥

अस्तु श्रौषद् देवान्यज देवं बर्हिर्व सुवने वसुधे यस्य वेतू वो षट् ॥ इदं देवा
यवर्हिषे नमम ॥ ॐ श्रावय अस्तु देवान्यज देवो नरा शठ सो वसुवने व
सुधे यस्य वेतू वो ३ षट् ॥ इदं देवा यनरा शठ सा यनमम ॥ ओ श्रावय ॥ ३
अस्तु देवान्यज देवो अग्निः स्विष्टक सुद्र विणामंद्रः कविः सत्यम
न्मा यजी होता होतुर्हीतुरायजी या न्नग्ने या न्देवान या ड्या ३ अपि प्रय
ते होत्रे अमर्त ॥ तां स सनुषीठ होत्रां देवं गमां दिवि देवेषु यज मेर
ये मठ स्विष्टक च्याग्ने होता न्नर्व सुवने वसुधे यस्य नमो वाके वि
ही वो ३ षट् ॥ इदं देवा या न्नये स्विष्ट ते नमम ॥ उपविश्य चतुर्थं ६

॥३०॥

समानीय प्राचीं॥ ॐ देवेभ्यः स्वाहा॥ इदं देवेभ्यो नमः॥ ८ स्य जुह पभृतो
व्यूहती॥ यजमानो जुहं प्राचीं॥ दक्षिणे नो तानेन॥ अग्नेरग्नीषोमयो
रग्नीषोमयोरुज्जितिमन्त्रजे पवाजस्यमाप्रसवेन प्रोहामि॥ उता
नेनाग्नीषोमो तमितीतरेणेतरांनीचा प्रतीचीं॥ अग्निरग्नीषोमाव
ग्नीषोमो तमपनुदंतु योस्मान्देष्टियंचवयंदिष्मोवावाजस्येनं
प्रसवेनापोहामि॥ अध्वर्युर्वा॥ अग्नेरग्नीषो० रुज्जितिमन्त्रजय
त्ययं यजमानो वाजस्येनं० प्रोहामि॥ अग्निरग्नी० तमपनुदंतु यमयं
यजमानो देष्टियश्चैनं देष्टिवाजस्येनं प्रसवेनापोहामि॥ अभ्युक्ष

॥३१॥

जुहापरिधीननक्तियथापूर्वेवसुभ्यरुतिप्रतिमंत्रं॥ॐवसुभ्यस्वाअ
नजिम्॥ॐरुद्रेभ्यस्वाअनजि॥ॐआदित्यभ्यस्वाअनजि॥नप्र
स्तरेतेकरोतिप्रथमंपरिधिं गृहीत्वाश्राव्याह॥ॐश्राश्वयअस्तु॥
इषितादेव्याहोतारोभद्रवाच्यायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्तो
बृहि॥इदंवावापृथिवीभद्रमभ्रदाधर्मसूक्तवाकमुतनमोवाकम
ध्याद्योसूक्तोच्यमग्न्येवढसूवागसि॥उपश्रुतीदिवस्पृथिव्योरोम
न्वतीतेस्मिन्यज्ञेयजमानद्यावापृथिवीस्तांशंगवीजीवदान्
अत्रस्नुअप्रवेदेरुग्न्युतीअन्नयंक्षते॥वष्टिद्यावासीत्यांशं

क

॥३१॥

२ यो
 भुवोमयो भुवा ऊर्जस्वती च पयस्वती च रूप च णा च स्वधि च रणा च तयोरा
 विदि ॥ अग्नि रिदठ ह विरजुष तावी वधतम हो ज्यो रूत ॥ सोम रूदठ ह विर
 जुष तावी वधतम हो ज्यो यो रूत ॥ अग्नि रिदठ विंहे रजु ० रूत ॥ उपां ० अ
 ग्नी षोमो ॥ उच्चैः इदठ ह विः ॥ उपां ० अजु षेता म ॥ वी वधे तां ॥ उच्चैः म हो
 ज्यो यः ॥ उपां ० अक्रा तां ॥ उच्चैः अग्नी षोमा विदठ ह विरजु षेता म वी व
 धे तां म हो ज्यो यो क्रा तां देवा आज्य पा आज्य म जुष तां वी वधतम हो
 ज्यो यो क्रत ॥ अग्नि होत्रे णे दठ ह विरजुष तावी वधतम हो ज्यो यो क्रत ॥
 अस्या मध्ये ङोत्रा यो देवं गमा यामा शास्ते यं य जमान यं जे देते शोमे ॥
 उत्तरां देव य ज्यो मा शास्ते रूयो ह विः कर ण मा शास्ते सजात वन स्या
 लोम शर्मा यजमानः ॥

॥३॥

माशास्ते दिव्यं धामाशास्ते यदनेन ह विषाशास्ते तदस्यात्तद्दृष्ट्या तदस्मै
देवारासंतां तदन्निर्देवो देवेभ्यो वनुतां वयमग्नेः परिमानुषाः ॥ इ
ह च वित्तं चोभे चैनेन द्यावापृथिवी अठहस स्यातामिह गतिर्विम
स्येदं च न मो देवेभ्यः ॥ संजानाथामिति प्रस्तारादानं ॥ अं संजानाथा द्या
वापृथिवी मि० वतां ॥ विघृती स्यानेव स्या नते नव्यंतु वय इति ॥ अग्नं
जुहाम नक्ति ॥ मध्यमुपभृति ॥ मूलमित्ररस्यां ध्रुवायां ॥ अं व्यंतुव
योक्तुं रिहाणा ३ ॥ मरुतामिति नीचै ह स्या ॥ अं मतोरेष्टपतीर्गर्ध्रशा० वह ॥
तृणमाकायानुप्रहरेत्युक्तेनुप्रहरणं ॥ सूक्तेवाकांते प्रस्तरप्रक्षेपः ॥ हे
स्तेनाचरति ॥ यजमानभागं च प्रोषिति ॥ अहं हृदस्मि मदसि च मेतन्मम-सं

॥३२॥

यो निस्तव यो निरश्मिः समैव संदिविदे वेष्टि पुत्रः पित्रे लोके वृज्जातवे
 दः स्वाहा । प्रस्तरं प्रहरणोत्तरकाले ॥ अग्नी दातानुप्रहरति ॥ अनु
 प्रहर ॥ प्रास्यत्तु ॥ चक्षुष्या इत्यासानमालभते ॥ ॐ चक्षुषा ॥ अग्ने
 सि चक्षुर्मेपाति ॥ आत्मा लंभः ॥ उद० ॥ संवदस्व ॥ अग्नीन् ॥ अग्नानग्नीत् ॥
 अध्वर्युः ॥ अग्नन् ॥ अग्नीत् ॥ आवय अध्व० ॥ शौषट् ॥ अग्नीत् ॥ स्व
 गादैव्या हातभ्यः स्वस्तिर्मनुषेभ्यः शंयो ब्रूहि ॥ तद्धं यो रावणी मेहे
 गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतये देवी स्वस्ति रस्तु नः स्वस्ति मनुषेभ्यः ॥
 ऊर्ध्वं जिगातु मे षज ८ शन्नो अस्तु दिपदे शं चतुष्पदे ॥ अनये

॥३३॥

ति प्रादेशं वेदि श्रोणो निदधाति । अनया । परिधीननु प्रहरति ॥ यं परिधि
मिति प्रथमं । ॐ यं परिधिं पर्यधत्वा । अतया ते । इत्तै रौ च युगपदग्नेः प्रि
यमिति ॥ ॐ अग्नेः प्रियं पाथो पीतं । सुचो प्रगृह्णाति सुष्टु स्रवभागा इति ।
सं स्रवान् जुहोति । ॐ सं स्रवभागा श्येषां वा द्वाद्वेभ्यः स्वाहा ॥ विष्वेभ्यो
इदं विष्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ॥ यता चीरति धुरि निदधाति ॥ ॐ यता
चीस्थो धुर्यो धत्तं । यज्ञ नमश्चत इति वेदिमालभते । ॐ यज्ञ न
मश्चतु तिष्ठ स्व । वेदं हाता ॥ सुक्सुवम ध्वर्युः ॥ आज्यस्थालीम
न्नी दादाय ॥ पत्नी संयाभ्यो गार्हपत्यं गच्छंति ॥ अध्वर्युर्गार्हपत्यं दक्षिणा
भ्योरंतरेणेत्य यजति स्थाने तु पविश्य । दक्षिणं जान्वा च्य ॥ इव ठ सर्व

॥३३॥

त्रोपविष्ट होमेषु पा० ७ चरति। सोमाया नुब्रूहि॥ आ प्रायस्व स० गद्यो ३॥
स्थालीतश्चतुर्गृचा होमः॥ ओ प्राणो वेत्प्रत्येव दयं॥ ओ ३ प्राश्वय॥ अ
स्तु०॥ सोमयज॥ ये ३ यजामहे सोमं सते यया० सि समु० निधिष्वा ३ वौ ३
षट्॥ इदं सोमाय नमम॥ त्वष्ट्रे नुब्रूहि॥ एतत्त्वष्टारमग्नं विश्वरूपम्
पहूये॥ अस्माकमस्तु केवलो ३॥ स्थालीतश्चतुर्गृचा होमः॥ ओ ३ प्राश्वय॥ अस्तु०॥
त्वष्टारं यज॥ ये ३ यजामहे त्वष्टारं तन्नस्तु सौ पमं धपोषयित्युर्देव स्रष्ट
विरराणस्य स्व॥ यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तावाजा यते देव कामा
वौ ३ षट्॥ इदं त्वष्ट्रे नमम॥ तृतीये तर्द्धा नं पुरस्तात्॥ पत्यन्वारमते ध्वं युं॥
देवानां पत्नीभ्यो नुब्रूहि॥ देवानां पत्नीरुषतीरवंतु नः प्रावंतु नस्तु जयेवा

॥३४॥ जसा तये। पाः पार्थिवा सो याऽअपामर्ष पिवते तानो देवीः सुहवाः शर्म यधु तौ ॥
 ओं ३ आश्वय। असु०। देवानां पत्नी र्यज। ये ३ यजामहे देवानां पत्नी रुतग्नाव्यतु दे
 व पत्नी रिं द्राग्यग्नाय्य चिनी राद। आशे दस्त्री वरुणानि ऋणा तु व्यंतु देवी र्य
 स तु र्जनी नो वो ३ षट्। इदं देवानां पत्नीभ्यो नमः॥ अंतर्दने नैरस्ये॥ अग्न
 ये गृह पतये नुब्रूहि। अग्निर्होता गृह पतिः स राजा विश्वावे दजनीमा
 जात दत्ते दाः॥ देवाना मुतयो प्रस्यानो यजिष्यः प्रयजता मृता वो ३। ओ ३।
 आश्वय। असु०। अग्निं गृह पतिं यज। ये ३ यजामहे ग्निं गृह पतिं
 हव्य वा उग्निरजरः पितो नो विभु विभावा सुदृशी कोऽस्मै॥ सुगार्हप
 त्यः स मिषादि दीव्यस्म ह्यक्सं मिमीहि प्रवा ॐ सी वो ३ षट्। इदं मग्ने ये गृह पतय नमः॥

॥३४॥

सशेषं जुहुयान् ॥ शयंतं भवति ॥ इति वा ॥ तं आज्यस्य पूर्ववदितां वृत्त्या ॥ उपहू ॥ य
 जमानस्थाने ॥ उपहूते यं पत्युत्तरस्यां देवयज्याया मुपहूता भूयसि हवि
 षकरणमुपहूता देवामर्ददं हविर्जुषं तामिति तस्मिन्नुपहूता ॥ ययी रथा
 दमिति यजमानो जपति ॥ सर्वैः प्राश्य ॥ लौकिकपवित्राभ्यां मार्जय
 ते सुमित्रियानरति ॥ ॐ सुमि० संतु ॥ शयंते सुक्लवं प्रष्टुं हास्यग्न्य
 दध्याय विति ॥ ॐ अग्ने दध्यायो शीतम० ॥ स्वाहा चोद् ॥ रदमन्नये अ
 दध्याय व अशीतमो नमः ॥ सव्ये नावस्य दक्षिणाग्नौ जुहोत्यः ॥ नयः इति
 सरस्वात्या इति च ॥ सव्यं हुती ते नहुति दयं ॥ ॐ अग्नये संवेशपतये स्वाहा

यर

॥३५॥

इदमग्नये संवेश पतये नमः ॥ ॐ सरस्वत्यै यशो भगिन्यै स्वाहा इदं सरस्व
त्यै यशो भगिन्यै नमः ॥ तत्रैव पिष्टले पांजु होति ॥ ॐ लुखले मुसले यच्च
भूर्भुवः आशिस्तैष दृष्टदियत्कपाले ॥ ॐ ऋषो विप्रुषः संजुहोमि सत्याः सं
तु यजमानस्य कामाः स्वाहा इदमग्नये नमः ॥ पत्नी देवदं प्रमुंचति
वेदोसीति ॥ ॐ वेदोसि येन त्वं ॥ भूयाः ॥ यो क्रंच प्रमामुंचामिव रूप
स्य पाशा येन मा बध्नात्स वितासु शेवः ॥ स तस्य योनौ सुवृत्तस्य लो
के रिष्टा मा सह पत्या दधातु ॥ स्तृणा स्या वेदेः ॥ ध्रौवठः स मिष्ट यजु
र्जु होति देवा गा तु विद इति ॥ ॐ देवा गो वाते ध्याः ॥ इ देवा ता य नमः ॥
संबर्हि रिति बर्हिः ॥ ॐ संबर्हि रंक्ता ॥ ॐ यस्व ता ॥ इदं दिव्याय

॥३५॥

बर्हिषेनमम।वेद्यांप्रणीतानिनयतिपरीत्यकस्वेति॥ॐ कस्वा विमुंचतिस्
 हा० विमुंचति।पोषायनिनयामि।पुरोजाशप्रथमकपालेन कृणान
 पास्यत्यधः कृष्णजिनं रक्षसामिति॥ॐ रक्षसां भागो सि।नात्रोदक
 स्पर्शः॥पूर्णपात्रं निनयति।परीत्यसंततं यजमानोजतिनाप्रतिगृह्णाति
 संवर्चसेति॥ॐ संवर्च० लिष्टं॥तूष्णीमुश्वविमृष्टे॥विष्णुक्रमान्क्रम
 तेदिविविष्णुरितिप्रतिमंत्रं॥ॐ दिविविष्णुर्व्यक्रुष्टस्तजार्गतेनध्रं० दि
 ष्मः॥ॐ अंतरीक्षे विष्णुर्व्यंस्तत्रैष्टुभे० दिष्मः॥ॐ पृथिव्यां विष्णु
 स्तगायत्रेण० दिष्मः॥अस्मादन्नादितिभागमवेक्षते॥ॐ अस्माद
 न्नानिर्भक्तोयो० दिष्मः॥अस्यैप्रतिष्ठायाइतिभूमिं॥ॐ अस्यैप्रतिष्ठा

॥३६॥

यास्ततो नि० दि० ॥ अ० ग० न्म० स्व० रिति प्राक् ॥ ॐ अ० ग० न्म० स्वः ॥ संज्योतिषे साह
वनीयं ॥ ॐ संज्योतिषा भूमि ॥ स्वयं भूरिति सूर्यं ॥ ॐ स्वयं भूरसि श्रेन्देहि ॥ व
चो दारयं वा कामं कामयते ॥ सूर्यस्यैतस्यावर्तते प्रदक्षिणं ॥ ॐ सूर्यस्याव
तमन्वावर्ते ॥ गार्हपत्यमुपतिष्ठते ग्रे गृहपतरिति ॥ अग्ने गृहपते सु ॥ ॐ सू
र्यस्यावतमन्वावर्ते ॥ गच्छति प्रागुरुविष्णुविति ॥ ॐ उरुविष्णो ॥ तिर ॥
उपविश्य ॥ ॐ ततो सितं तुरस्यनुमातनु ह्यस्मिन्यज्ञस्याथ सांधुवत्या
यामस्मिन्नन्नेस्मिं द्यौर्दं मे कर्मे देवीयं ॥ पुत्रो मुक्कशर्मा अनुसं
तनोतु ॥ यावतः पुत्रास्तावतां नाम गृहणं ॥ आसना विद्यामाने ॥ अमु
क्कशर्मा अहं संतनवानि ॥ आहवनीयमुपतिष्ठते तूष्मी ॥ व्रतविसर्ज
ते ये नोपेयात् ॥ ॐ अग्ने व्रतपते व्रमेते चारिषंतदशकंतन्मे शधि ॥

॥३६॥

संचरविमोक्तः॥ संयज्ञपतिराशिषतिभाप्राप्ताति॥ आॐ संयज्ञपतिराशि
स्वा॥ युज्यतां॥ ब्राह्मणं तर्पयितवे॥ इति प्रेषः॥ अस्याः प्रौर्णमासेष्टेः समर्थं
मया संपन्नान्नेन ब्राह्मणं भोजनेन तर्पयिष्ये॥ कर्मापवर्गसमिधमा
दधाति॥ जुहोत्युपतिष्ठते वा॥ ॐ नमः वृताय कर्मणे अ वृताय कर्म
णे नमः॥ अयाज्यं जातवेदा अंतरः पूर्वो अस्मिन्निषद्य॥ सन्व ८ स
नि ६ सुविमुचा विमुचधे ह्यस्मभ्यं द्रविणं जातवेः स्वाहा॥ अने
न सिदाधानं ब्रह्मणः॥ आहुति पक्षे स्यात्त्याः सकाशात्पक्वहृतीति
जुहो होमः॥ उपस्थानं वा॥ स्वाहाकारः सर्वपक्षेषु॥ इति प्रौर्णमासेष्टिः॥

३७॥ अथ दर्शयिष्येः॥ अमा वा स्या यां॥ आ दौ संकत्यादि॥ अनुदिते ब्रह्म वरणं कराति॥
 तत्र देवता मिथ्या ने विशेषः॥ षडसि मिथो गृहीत्या॥ अग्निमष्टा कपा
 ले न पुराज शन॥ विष्णु चर्गृहीते नाज्ये नोपां शु॥ इन्द्राग्नी द्वादश कपाले
 न पुराज शन॥ श्वो हं यक्ष्ये॥ इत्यादि शेषं समानं॥ कपालोऽपधान विंश
 तिकपालानि॥ ह विग्न हणे॥ अग्नये जुष्टं गृ०॥ इन्द्राग्निभ्यां जुष्टं गृह्णामि॥
 प्रोक्षणे अग्नये त्याजुः प्रो०॥ इन्द्राग्निभ्यां त्याजुष्टं प्रोक्षामि॥ देवता निर्देशे॥
 इदं मग्नेः॥ इदं मिद्राग्न्याः॥ प्राण दाने॥ अग्नि ग०॥ इन्द्राग्नी गच्छ स्वः॥ आ
 वाहने॥ अग्निमग्न आवह॥ सोम मा०॥ अग्निमावह॥ विष्णु उपां०॥ आवह॥
 उच्चैः॥ इन्द्राग्नी आवह॥ देवां आ ज्य०॥ आवह॥ इत्यादि उत्तमे प्रयाजे॥

॥ ३७॥

ओ३ आ३ व य। अस्तु० यज। ये३ यजामहे स्वाहा दे० आ३ ज्य पा जुषा पा अ३ ग्नः
 आ३ ज्यस्य व्यं तू वौ३ ष द्॥ इ३ दं म३ ग्न ये सो३ मा या३ ग्न ये वि३ क्षु वे इ३ द्राग्नि३ भ्यो दे३
 वे३ भ्य आ३ ज्य पे३ भ्यो३ ग्न ये स्वि३ ष द्३ ते च न३ म३ म०॥ आ३ ज्य भा३ गा नु३ के३ अ३ ग्न
 ये नु३ ब्रू३ हि॥ अ३ ग्निः प्र३ त्ने न३ म३ न्मे३ ना पुं३ भो न३ स्त न्व३ ठे सां॥ क३ वि३ वि३ प्रे३ ण
 वा३ व३ धो३ म॥३॥ आ३ प्या य३ त अ३ तृ३ म३ ह३ णं॥ ओं३ आ३ अस्तु॥ अ३ ग्निं य३ ज
 ये३ यजामहे३ ग्निं जु०॥ इ३ दं म३ ग्न ये०॥ सो३ मा या३ नु ब्रू३ हि॥ सो३ म३ गी३ र्भि३ द्वा
 व३ यं व३ र्द्ध३ या३ मो३ व३ चो३ वि३ दः॥ सु३ म३ जी३ को३ न३ आ३ वि३ शो३ ३॥ आ३ प्या य३ त अ३ तृ३ म३
 ह३ णं॥ ओं३ आ३ अस्तु०॥ सो३ मं३ य३ ज॥ ये३ यजामहे३ सो३ मं३ जु०॥ इ३ दं सो३ मा३ ये३ न३ म०॥
 प्र३ धा३ ने३ अ३ ग्न ये३ नु ब्रू३ हि॥ अ३ ग्निं म३ र्द्धा३ नु३ वा३ क३ या॥ ओं३ आ३ अस्तु०॥ अ३ ग्निं य३ ज॥

॥३८॥ ये३ यजामहे गिनं भुवो यज याज्या । इदमग्नये ॥ विष्मवेत्तु पां ॥ अनुब्रूहि ।
 इत्येः ॥ इदं विष्मवेत्तु पां ॥ सुरे ॥ अं उच्यैः ॥ आया यतश्चतुर्गर्ह पां ॥ ओ३
 आ३ वय । अस्तु ॥ विष्मवेत्तु पां ॥ यज इत्येः ॥ ये३ यजामहे विष्मवेत्तु पां ॥
 भुस्तव ॥ भुवना विश्वा३ वौ३ षट् । उच्यैः ॥ इदं विष्मवेत्तु पां ॥ इदं विष्मवेत्तु पां ॥
 मनुब्रूहि ॥ इन्द्राग्नी अवसागतमस्मभ्यं चर्षणी सह । न । मानो दुःशठः स ।
 ईश तो३ ॥ आग्नेवदुपस्तीर्य ॥ इन्द्राग्निपुरोडाशा न्मध्या पुरस्तात् दि
 रवक् । यानग्नह पां । प्रसुपस्तरणं क्षताभ्यंगः ॥ अतिक्रम्या ॥ हृदं द्रा
 ग्नी यजेति ॥ ओ३ आ३ वय । अस्तु ॥ इन्द्राग्नी यज ॥ ये३ यजामहे द्राग्नी
 गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिध्रमानः । ईदृरयिं यशसं पूर्वभाजं ॥ इन्द्राग्नी

॥ ॐ ॥
 वत्रहणा सुवज्राः प्रनोनव्ये मि स्ति रतं दे छे वै ३ षट् ॥ इ द्रमि द्राग्निभ्यां
 नमम ॥ अग्नये स्विष्टकृते नु ब्रूहि ॥ पि प्री हि देवाँ ३ ॥ तु श तो य विष्ठ
 वि द्वाँ ३ ॥ स तू क्तु पते यजेत ॥ ये देव्या स स्वि ज सौ मि र ग्ने ख ठ हा त
 णा मस्या य जिष्ठां ३ ॥ ओं ३ आ इ व य ॥ अस्तु ॥ अग्नि ठ स्वि ष्टकृतं यजे ॥
 ये ३ यजामहे मि ठ स्वि ष्टकृतं मया उ मि र ग्नेः प्रिया धामान्य या दू सो
 मस्य प्रिया धामान्य या उ ग्नेः प्रिया धामान्य या दू ॥ विष्मोः उपं ॥ प्रिया
 धामान्य या जिं द्रान्योः प्रिया धामान्य या इ वानामान्य पानां प्रिया धामा
 न्य यक्ष ० जु ष ता ० ह विरग्नो य द द्य वि शौ अध्वरस्य हातुः पावकशो
 चे वे ष्ठ ० हियज्वाः स ता यजा सिमहिना वि य दू ह्या वह य वि ष्ट या ते अद्या वै ३ षट् ॥

॥३९॥

रदमग्नये स्थिष्टवृत्ते नमः ॥ ब्रूहणे ॥ अग्नेर्विष्णो रिद्राग्न्योरुज्जितिः न
प्रोक्ता मि ॥ अग्निर्विष्णु रिद्राग्नी तमपनुदंतु ना प्रोक्ता हि ॥ आभ्युभ्येत्या
दि ॥ सूक्तवाके ॥ अग्निरिदं हं सामदं हं अग्निरिदं हं विष्णुः उपो ॥
इदं हं विः उच्चैः ॥ अजुषतावीर्यवत उपो ॥ महो ज्यायः उच्चैः ॥ अवृत
उपो ॥ इंद्राग्नीरदं हं विरजुषेतामवीर्यवते तां महो ज्यायोक्ता तां ॥
देवा आज्यपाऽआज्यं रस्यादि ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ इति दर्शेष्टिः ॥ सान्नाय
पथे इंद्रस्यानुवाक्यो ॥ इंद्रसानसिंहं रयिसजित्स्यानं सदा सहं ॥ वर्षि
ष्टमृतये भरोम् ॥ याज्या ॥ ये रयजामहे द्रैप्रससाहिषे पुरुहूतशत्रू

॥३९॥

[OrderDescription]
,CREATED=02.06.20 14:05
,TRANSFERRED=2020/06/02 at 14:18:50
,PAGES=123
,TYPE=STD
,NAME=S0003053
,Book Name=M-2966-AGRADHYAN KARMIK
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF

FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF

FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF

FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF

FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF

FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF

FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF

FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF

FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,